

"MV-lehteä kuvaa objektiivisesti nimitys rehtimedia."

Vastamedioiden uskottavuus lukijoiden näkökulmasta

Essi Sutinen & Panu Vuorela
kandidaatintutkielma
journalistiikka
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2018

TIIVISTELMÄ

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijät – Authors Sutinen, Essi & Vuorela, Panu	
Työn nimi – Title "MV-lehteä kuvaa objektiivisesti nimitys rehtimedia." Vastamedioiden uskottavuus lukijoiden näkökulmasta	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Helmikuu 2018	Sivumäärä – Number of pages 55 sivua + liitteet (2 sivua)
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä tutkielmassa selvitimme, mitkä tekijät vaikuttavat vastamedian uskottavuuteen sen lukijoiden näkökulmasta. Tavoitteemme oli ottaa selvää, miksi vastamedioita luetaan ja mitä ongelmallista valtamediassa on vastamedian lukijoiden mielestä.</p> <p>Tutkimme MV-lehden ylläpitämän Mitä Vielä -foorumien käyttäjien keskustelua netnografian eli netissä tehtävän etnografisen tutkimuksen avulla. Keräsimme aineistoksi foorumilta kommentteja, jotka oli osoitettu suoraan vastauksena omiin kysymyksiimme tai julkaistu muualla keskustelualueella. Aineiston pohjalta teimme teema-analyysin, jossa muodostimme viisi teemaa, jotka esiintyivät kommentteissa vahvimmin. Nämä teemat olivat vastamedian puolustaminen, valtamedian kritisointi, epäluottamus valtiovaltaan, muukalaisvastaisuus ja yhteisöllisyys.</p> <p>Lukijoita kiehtoo vastamedioissa etenkin niiden "totuudenmukaisuus", sensuroimattomuus ja rajoittamaton kommentointimahdollisuus. Vastamedian uskottavuus perustuu siis koettuun objektiivisuuteen, arvoihin ja todistusaineistoon. Suurin syy vastamedian lukemiseen vaikuttaa olevan pettymys sekä valtamediaan että valtiovaltaan. Valtamedia koettiin vinoutuneiksi ja propagandistisiksi instituutioiksi, jota hallitsee jonkinlainen arveluttava eliitti. Valtiovalta puolestaan koettiin monikulttuurisuuden ja EU:n agendoja myötäileväksi sumutukseksi.</p> <p>Tällainen mittava tyytymättömyys yleisön keskuudessa on selkeä oire laajemmasta epäluottamuksesta yhteiskunnassamme. Journalistien ja päättäjien tulisi jatkossa antaa enemmän painoarvoa tällaisten huolien kuuntelemiselle ja niistä keskustelemiselle.</p>	
Asiasanat – Keywords vastamedia, vaihtoehtomediala, valemedia, valtamedia, uskottavuus, MV-lehti, netnografia, teema-analyysi	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, Kieli- ja viestintätieteiden laitos	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 TAUSTAA	4
2.1 AIEMPI TUTKIMUS.....	4
2.2 SUOMEN VASTAMEDIAMAISEMA – ENNEN JA NYT	6
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	10
3.1 VASTAMEDIA.....	10
3.2 VALTAMEDIA	12
3.3 USKOTTAVUUS.....	12
3.4 SOSIAALISET KUPLAT	14
3.5 SOSIAALISET LIIKKEET.....	15
3.6 VERKKOAKTIVISMI.....	17
4 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO.....	20
4.1 NETNOGRAFIA – ETNOGRAFIAN MODERNI MUOTO	20
4.2 AINEISTON KERUU	22
4.3 AINEISTON KUVAUS	24
4.4 AINEISTON RAJOITTEET	25
5 ANALYYSI.....	27
5.1 TEEMA-ANALYYSI.....	27
5.2 TEEMOJEN MUODOSTAMINEN.....	28
5.3 TULOKSET	31
5.3.1 Vastamedian puolustaminen.....	31
5.3.2 Valtamedian kritisoiminen	32
5.3.3 Epäluottamus valtiovaltaan.....	34
5.3.4 Muukalaisvastaisuus	35
5.3.5 Yhteisöllisyys	36
5.3.6 Heikkoja teemoja.....	38
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
7 LOPUKSI.....	44
7.1 TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA.....	44
7.2 TULOSTEN YLEISTETTÄVYYS.....	45
7.3 JATKOTUTKIMUKSEN AIHEITA	46
KIRJALLISUUS	48
LIITTEET	56

1 JOHDANTO

Perinteinen journalismi on saanut haastajia. Toimittajat ja mediatutkijat pitävät niitä uhkana luotettavalle journalismille. Vaikka propagandaa ja mediamanipulaatiota on ollut niin kauan, kuin on ollut joukkoviestintää, vasta nyt on alettu käyttää sanaa valeuutinen. Niitä tarjoavat julkaisualustat ovat saaneet jo niin paljon kannattajia, kirjoittajia ja lukijoita, että olisi ehkä korkea aika kuunnella, mitä heillä on sanottavanaan.

Yhdysvaltain presidentinvaalit 2016 nostivat valeuutiset kaikkien huulille globaalissa keskustelussa. Nyt tietoisuus valheellisen uutisoinnin olemassaolosta rapauttaa luottamustamme kaikkeen journalismiin. Olemme yhä harvemmista asioista samaa mieltä ja yleisesti hyväksytyt mielipiteet käyvät vähiin. (Nielsen & Graves 2017.) Yhtäkkiä saavutettavissamme on useita “totuuksia”, joista voi valita itselleen sopivimman. Muut äänet leimataan valeuutisiksi yhdellä pintapuolisella vilkaisulla. Ei kannatakaan puhua valemediasta tai valeuutisista: termeistä on tullut niin epätasällisiä, että ne ovat alkaneet tarkoittaa lähes mitä tahansa vääristynyttä tai valheellista tietoa (Nielsen & Graves 2017). Sen sijaan on parempi puhua vastamediasta, koska sille on ominaista valtaa pitävien vastustaminen (ks. luku 3.1)

Vastamedia on pitkään jäänyt vähälle huomiolle journalismin tutkimuksessa, joka keskittyy usein johtaviin organisaatioihin ja niiden käytäntöihin. Tämän vuoksi useat journalismin rajatapaukset on laiminlyöty valtavirran tutkimuksessa. (Wahl-Jorgensen & Hanitzsch 2009, 12–13.) Vastamediat ovat yksi näistä monista kiistakapuloista.

Yhdysvaltalaisen viestinnän tutkijan John Downingin (2003) mukaan vastamedian tutkimuksessa on häiritsevän suuri aukko, mikä hämärtää tietämystämme yhteiskuntarakenteista, enemmistö–vähemmistö-suhteista, siirtymäajan poliittisista järjestelmistä ja sosiaalisista liikkeistä. Downing (2003) korostaa, että vastamedioiden lukijakuntaa tulisi tutkia lisää kolmesta syystä. Ensinnäkin kasvavien globaalien mediaorganisaatioiden tulee kuulla myös pienten yleisöjen äänet. Toiseksi vastamedioiden sisällöt leviävät hurjaa vauhtia verkossa, joten ne saavuttavat ja vakuuttavat yhä suurempia yleisöjä. Kolmanneksi on otettava selvää, millaisia rooleja radikaalit vastamediat voivat ottaa yhteiskunnassa. Historia on pullollaan esimerkkejä radikaaleista medioista, joilla on ollut tuhoisia seurauksia. Esimerkiksi natsi-Saksassa ja Ruandassa vastamediat ovat toimineet kansanmurhan oikeuttajina. (Downing 2003, 626.)

Vastamediat voivat siis pahimmassa tapauksessa saavuttaa tuhoisaa vaikutusvaltaa. Ilman lukijoitaan ne eivät kuitenkaan voi saada merkittäviä asemia yhteiskunnassa. Mediassa näitä yleisöjä on alettu kutsua “äänekkääksi vähemmistöksi” (Pöntinen 2016), ikään kuin se jotenkin heikentäisi tuon vähemmistön vaikutusvoimaa. Todellisuudessa yhteiskunnilla ei ole enää varaa sivuuttaa näitä ääniä vain, koska ne sanovat jotain, mistä valtamedia ja päättäjät eivät pidä.

Kirjailija Jyri Paretskoi on huolissaan tästä kehityskulusta. Hän puhuu Iisalmen Sanomissa julkaistussa, paljon huomiota saaneessa kolumnissaan niin sanotuista tolkun ihmisistä. Paretskoin mielestä on ymmärrettävä, miksi joku toinen haluaa lietsoa vihaa ja pelkoa rasistisella rähisemisellään (Paretskoi 2016). Ilmiölle pitää antaa selityksiä, ei tyrmäyksiä.

Finlandia-palkittu kirjailija ja teatteriohjaaja Pirkko Saisio herätti ajatuksillaan myrskyävää mediahuomiota keväällä 2017. Helsingin Sanomille antamassaan haastattelussa Saisio moitti niin sanottua “punaviherkuplää” siitä, että se luulee olevansa erehtymätön (Ahola 2017, Mankkinen 2017). Samaan aikaan äärioikeisto haluaa häätää muukalaiset maasta ja vaatii itselleen takaisin oikeuksia, jotka se uskoo menettäneensä (Marwick & Lewis 2017). Kumpikaan äärilaita ei ole avoin kriittiselle keskustelulle. Maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta on tullut tabu. Saision mukaan ongelma on siinä, että yritykset keskustella näistä vaikeista aiheista koetaan “hyökkäyksenä identiteettiä kohtaan” (Mankkinen 2017).

Myös valtamedian ja sen uutisoinnin uskottavuus on kyseenalaistettu. Modernissa mediamaisemassa perinteisen median ääni ei ole enää ainoa, vaan se on saanut kilpailijoita. Mielipiteestä on tullut yhtä arvokas kuin faktasta. Muutamassa vuodessa totuudenjälkeisestä ajasta on tullut suosituin yksittäinen journalistisen tutkimuksen kohde (Nielsen 2017). Haluamme tutkielmallamme osallistua tähän tutkimusperinteeseen, sillä on tärkeää ymmärtää myös sellaisia näkökulmia ja prosesseja, jotka kilpailevat journalististen arvojen ja objektiivisuuden kanssa.

Usein sorrutaan ajattelemaan, että ihmiset etsivät ja hyväksyvät helposti sellaista tietoa, mikä vahvistaa heidän vanhaa, tuttua maailmankuvaansa (Webster 2014, 27). Emme tutkijoina tyydy tähän vastaukseen, vaan väitämme, että vastauutistenkin täytyy jollakin tavalla olla uskottavia. Haluamme tutkia tarkemmin, mihin tämä uskottavuus perustuu, jotta emme vain leimaisi osaa suomalaisista kriittiseen ajatteluun kykenemättömiksi. Vastakkainasettelu vain pahentaa kuilua ääripäiden välillä. Kirjailija Pirkko Saisio pukee tämän ajatuksen sanoiksi omalla tavallaan:

”Punavihreässä kuplassa pitää hyväksyä myös ne tosiasiat, jotka ovat toisenlaisen ajattelun perusta.”
(Ahola 2017)

Tutkimuksemme tähtää tämän “toisenlaisen ajattelun perustan” tunnistamiseen ja sen selittämiseen. Tutkimuksen tarkoitus on etsiä syitä siihen, miksi vastamediat ovat niin monen mielestä täyttä totta. Tutkimme vastamedioiden uskottavuutta ennen kaikkea lukijan näkökulmasta. Vain he voivat kertoa, miksi ovat päätyneet vaihtoehtoon, jota monet pitävät valheellisena ja epäjournalistisena (esim. Nielsen & Graves 2017). Muotoilimme näiden ajatusten pohjalta kaksi tutkimuskysymystä:

Tutkimuskysymys 1: Miksi vastamedioita luetaan?

Tutkimuskysymys 2: Mitä ongelmallista valtamediassa on vastamedioiden lukijoiden mielestä?

Etsimme vastausta siihen, mikä sai lukijat siirtymään vastamedioiden pariin ja hylkäämään valtamedian. Pyrimme selvittämään, millaista kritiikkiä tai peräti inhoa heillä on valtamediaa kohtaan. Lisäksi on tarpeen kysyä, onko lukijoilla kritiikkiä lukemiaan vastauutisia kohtaan. Tällainen kansalaisten asenteiden akateeminen tutkiminen on tärkeää, jos halutaan järkeistää “epämääräistä keskustelua mediasta ja vallasta” (Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010, 79). Tällainen ymmärrys lisää tietouttamme siitä, miksi vastamedia on syntynyt ja tuottaa elintärkeää lisätietoa valtamedia–vastamedia-keskusteluun.

2 TAUSTAA

2.1 AIEMPI TUTKIMUS

Vastamedian tutkimus on vasta alussa. Uutta ja mielenkiintoista akateemista tutkimusta on tekeillä, mutta vain vähän on julkaistu. Vuoden 2017 Future of Journalism -konferenssissa Cardiffissa totuudenjälkeinen aika ja valeuutiset (eng. *fake news*) olivat suosituin yksittäinen teema tekeillä olevassa journalismin tutkimuksessa. Reuters Institute of Journalism Studiesin johtava tutkija Rasmus Kleis Nielsen kuitenkin huomauttaa, että yllättävän harva tulevista tutkimuksista on yleisötutkimusta. (Nielsen 2017.) Niinpä meidän on taustoitettava aihettamme melko vanhoillakin tutkimuksilla ja teorioilla. Yhdysvaltalainen viestinnätutkija John Downing on tehnyt elämäntyönsä radikaalien vastamedioiden tutkimuksen alullepanijana. Nojaamme myös tässä tutkimuksessa pitkälti Downingin ajatuksiin, sillä ne ovat yhä relevantteja tutkiessa tämän päivän vastamedioita.

Downing (2003) vaati jo vuosituhaten alussa, että tutkijayhteisö havahtuisi vastamedioiden yleisöjen tutkimiseen. Downingin mielestä on ihmeellistä, miten vähän huomiota journalismin tutkimuksessa on kiinnitetty vastamedioiden lukijoihin, vaikka heidän aktiivisuutensa on suorastaan eleehto vastamedioille. Syitä tutkijoiden innottomuudelle on monia, mutta ennen kaikkea vastamedioiden lukijoiden tutkimus vaatii paljon vaivannäköä. Yhteisöt vastamedioiden ympärillä voivat olla hyvin itseensä kätertyneitä ja haluttomia kuuntelemaan vastakkaisia näkökulmia. (Downing 2003, 626–627.) Tämän vuoksi tutkijoiden tulee miettiä erityisen tarkkaan suhtautumistaan ja metodologiaansa tutkiessaan vastamedian yleisöä. Lukijoita pitäisi kunnioittaa kuin ketä tahansa tutkittavia (Downing 2003, 626; 629).

Rasmus Kleis Nielsen ja Lucas Graves (2017) ovat tutkineet yleisöjen suhtautumista valeuutisiin neljässä eri maassa, joista Suomi oli yksi. Erona meidän tutkimukseemme tutkittavat koostuivat lähinnä perinteisen median kuluttajista. Tutkimus kuitenkin avartaa ymmärrystämme siitä, miten valeuutiskeskustelun läsnäolo on vaikuttanut ihmisten kokemaan luottamukseen mediaympäristössä. Nielsenin ja Gravesin keskeinen löydös on “yleinen skeptismi” yleisöjen suhteessa uutisiin ja sosiaaliseen mediaan (mts. 6). Toisin sanoen valeuutisten olemassaolon tiedostaminen heikentää uskoa kaikkeen uutisointiin. Ihmiset suhtautuvat epäillen informaatioon

myös sellaisissa maissa, joissa on yleensä voitu luottaa mediaan, joista Nielsen ja Graves mainitsevat Suomen. (mts. 2.)

Lisäksi Nielsen ja Graves (2017) huomauttavat, että valeuutisen käsitettä ei pitäisi lainkaan käyttää sen epätarkkuuden takia. Sanaa käytetään kuvailemaan esimerkiksi agendoitunutta uutisointia, puolueellista retoriikkaa ja poliitikkojen valheellisia kommentteja. Käsitettä voi siis käyttää aseena myös valtamediaa vastaan. (mts. 1-2.) Tutkimuksesta kävi ilmi, että myös yleisöt tunnistavat valeuutisen eräänlaiseksi muotisanaksi, jolla leimataan lähes mitä tahansa omaan ajatteluun sopimatonta (mts. 5). On kiintoisaa nähdä, käytetäänkö sanaa tähän tapaan myös meidän keräämässämme aineistossa.

Suomessa Jääsaari, Karppinen ja Kivikuru (2010) ovat tutkineet kansalaisten mielikuvia mediasta ja vallasta. Tutkimuksessa selvisi, että suomalaisten mielestä median valta on kasvanut. Media myös nähdään entistä selvemmin osana eliitettä ja yhteiskunnan valtakoneistoa. Lisäksi melko harva uskoo yleisöjen voivan vaikuttaa mediasisältöihin. (mts 29.) Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että valtamedian joukkoviestintä on edelleen harvoilta monille suuntautuvaa, jolloin yleisön rooli on lähinnä jäädä passiiviseksi sivustakatsojaksi.

Kansalaiset suhtautuvat myös epäilevästi journalismin taustavaikuttajiin. Eniten suomalaiset uskovat omistussuhteiden vaikutukseen, mutta myös taloudelliset ja poliittiset tekijät arveluttavat (Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010, 25). Kansalaiselle voi olla hyvin epäselvää, kenen agenda hänelle tarjotaan. Kuluttajan on vaikeaa nähdä lopputuotteen lävitse varsinaiseen tuotantoprosessiin. (Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010, 65.) Skeptisyys valtamediaa kohtaan näyttää tutkimuksen valossa oikeutetulta.

Kolmikko ennustaakin, että kansalaiset tulevat jatkossa perustamaan omia medioitaan, joissa narratiivit rakennetaan subjetiivisen kokemuksen ympärille. Tutkijat uskovat tämän demokratisoivan mediaympäristön.

“Uudet viestintävälineet haastavat perinteisen mediaeliitin valta-aseman tavalla, jonka ajatellaan jotenkin parantavan tavallisten ihmisten mahdollisuuksia saada äänensä kuuluviin. (--) [K]ansalaisten siis oletetaan kilpaileva[n] journalistien kanssa uudella tavalla tiedon luomisessa ja jakelussa, mikä on omiaan rikkomaan perinteisiä käsityksiä uutiskriteereistä ja eliittivetoisesta julkisuudesta.” (Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010, 80.)

Tutkijat uskovat näiden kansalaismedioiden jättävän pysyvän jännitteen journalistien ja amatöörien välille (Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010, 66). Tänä päivänä tuo jännite on erittäin sähköistynyt. Kumpikin osapuoli suhtautuu toisiinsa melko penseästi ja ylenkatsovasti.

Seuraavaksi käsittelemme laajemmin Suomen vastamedia-asetelmia viime vuosisadalta tähän päivään. Luomme lyhyehkön katsauksen siihen, miten vastamedia hahmottuu suomalaisten tutkijoiden näkökulmasta. Nostamme esimerkkejä suomalaisista vastamedioista keskittyen eritoten MV-lehteen, jonka lukijayhteisöjen tutkimiseen myös oma tutkimuksemme rakentuu.

2.2 SUOMEN VASTAMEDIAMAISEMA – ENNEN JA NYT

Olemme kartoittaneet Suomen vastamediamaisemaa suomalaisen tutkimuksen, lehtiartikkeleiden ja vastamedioiden omien julkaisujen avulla. Niiden perusteella olemme löytäneet noin viisitoista aktiivista vastamediaa (ks. Liite 1), joiden koko vaihtelee pienestä opiskelijajulkaisusta suurlehtiin, jotka houkuttelevat kymmeniä tuhansia kävijöitä viikoittain.

Modernien vastamedioiden historian Suomessa voi nähdä alkaneen vuonna 2011. Löytämistämme aktiivisista ja jo lopettaneista vastamedioista aikaisimmat aloittivat nimenomaan vuonna 2011, jonka jälkeen uusia vastamedioita on perustettu miltei joka vuosi.

Ensimmäinen suomalainen julkaisu, jota voisi pitää vastamediana, oli Ajan Suunta (1932–1944). Se oli radikaalioikeistolaisen Isänmaan kansanliikkeen julkaisema sanomalehti, joka levitti aktiivisesti liikkeen aatteita. Liike perustettiin seuraajaksi Lapuan liikkeelle (1929–1932), joka niin ikään oli äärioikeistolainen liike. Ajan Suunta lakkautettiin vuonna 1944 liittoutuneiden valvontakomitean vaatimuksesta. (Kohi ym. 2012.) Katsomme, että lehteä voisi pitää vastamediana, sillä se levitti aktiivisesti radikaalioikeistolaista propagandaa, joka oli valtion virallisen linjan vastaista.

Nykymuotoinen vastamedia lienee syntynyt 2010-luvun journalismikritiikin perustalle. Helsingin yliopiston teettämän tutkimuksen mukaan osa journalisteista uskoo, että vastamediat ovat seurausta sille, että toimittajien nähdään menettäneen uskottavuuttaan (Juntunen 2017, 59). Matleena Ylikoski (2015) kertoo niin sanotusta viidennestä valtiomahdista (eng. *fifth estate*), jonka muodostavat sosiaalisen median journalismikriitikot. Tyypillisesti he ovat miespuolisia bloggareita ja nettiaktiiveja, jotka valvovat valtamediaa ja rankaisevat sen tekemistä virheistä. He raportoivat valtamedian kömmähdykset tarkoin omille yleisöilleen, mikä nakertaa valtamedian uskottavuutta ja luo vastajulkisuuksia. Kriitikoiden suurimpia kiinnostuksen kohteita ovat valtamedian sensuuri ja

vääristyneisyys (Ylikoski 2015, 221–223.) Myös Juntunen uskoo, että vastamedian ja perinteisen median välinen kamppailu on esimerkki siitä, miten mediakritiikki näkyy sosiaalisessa mediassa (Juntunen 2017, 4).

Yliopistotutkija Heikki Heikkilä kuvaili Ylelle vastamedian syntyneen kotimaassa paljon hitaammin kuin muualla maailmassa. Heikkilän mukaan vastamediat ovat merkkejä vallankäyttöön kohdistuvasta epäluulosta, joka ei ole aiemmin kanavoitunut minnekään. (Koivuranta 2015.) Samaa mieltä on tutkija Saara Jantunen, joka näkee, että monet vastamediat keskittyvät nimenomaan perinteisen median kyseenalaistamiseen (Jantunen 2015, 200). Myös Juntunen pitää vastamedioiden nousua merkinä sellaisten kansanryhmien turhautumisesta, joille perinteinen media ei tarjoa tarpeeksi tarttumapintaa (Juntunen 2017, 6). Vastamedian nousuun siis ovat vaikuttaneet tyytymättömyys sekä teknologian tuomat mahdollisuudet tuoda tämä tyytymättömyys esiin.

Tätä teoriaa tukevat myös vastamedioiden omat lausunnot. Perustamisensa yhteydessä Oikea Media kertoi antavansa äänen niille suomalaisille, “joita valtamedia ei kuuntele ja jotka se suoranaisesti haluaa vaientaa”. Lehti kertoo haluavansa tehdä hiljaisen enemmistön tietoiseksi siitä, että se on enemmistö, ja että sen ei tarvitse hävetä mielipiteitään ja maailmankatsomustaan. (Talouselama.fi. 2017.) Myös monet muut vastamediat – esimerkiksi MV-lehti, Magneettimedia ja jo lakkautettu Verkkomedia – ovat kuvailleet toimintaansa “uutisina, joista valtamedia vaikenee” (Jantunen 2015, 200).

Kiistatta suurin suomalainen vastamedia tällä hetkellä on MV-lehti. Kyseessä on nettijulkaisu, joka tavoittaa noin 50 000 kävijää viikossa ja yli kaksi miljoonaa kuukaudessa (Similar Web 2018, tarkistettu 14.2.2018). Lehden perusti vuonna 2014 Ilja Janitskin, joka on sittemmin joutunut tutkinnan kohteeksi muun muassa laittomasta uhkauksesta sekä kiihottamisesta kansanryhmää kohtaan (Niilola 2016). Lehti tunnetaan ulkomaalaisvastaisesta uutisoinnistaan sekä viranomaisten kritisoinnista (esim. Haasio, Ojaranta & Mattila 2017, 112).

Haasion, Ojarannan ja Mattilan tuoreesta tutkimuksesta selviää, että MV-lehti käyttää lähteenä eniten sosiaalista mediaa ja muita vastamedioita. Toiseksi eniten lehti hyödyntää viranomaislähteitä. Niitä käytetään tarkoitushakuisesti vain silloin, kun ne sopivat lehden agendaan. (Haasio, Ojaranta & Mattila 2017, 100; 106.) Käytännössä kaikki MV-lehdessä julkaistu on siis tavalla tai toisella muualta kopioitua (mts. 115). Lehden omaan “toimituksellisen prosessiin” kuuluvat ainoastaan asiayhteyksien luominen ja kehystäminen. Lehti muun muassa värittää valtamedian uutisointia ja

viranomaistiedotteita perättömillä oletuksilla esimerkiksi rikoksen tekijän etnisestä taustasta (mts. 113–114.) Lehden tiedetään myös julkaisseen uutisiin liittymättömiä kuvia sitä kuitenkaan selventämättä (Jantunen 2015, 199). Oikean Median perustajat tiedetoimittaja Marko Hamilo ja kirjailija Joonas Konstig ovatkin kritisoineet MV-lehteä ”melko laaduttomaksi” (Talouselama.fi 2017).

Joulukuussa 2017 raportoitiin, että lehden perustaja Ilja Janitskin on päättänyt sulkea MV-lehden. Syyksi hän ilmoitti ”isänmaallisten suomalaisten taistelun keskenään”. Kuitenkin jo muutaman päivän päästä lehti jatkoi toimintaansa vapaaehtoisvoimilla ilman Janitskinia. (Parkkonen 2017a; Parkkonen 2017b.) Nopea toiminta julkaisun elvyttämiseksi viestii tiiviistä yleisösuhteesta MV-lehden ja lukijoiden välillä.

Verkkoliikenteen analytiikkasivusto Alexa Analyticsin avulla saadaan selville mielenkiintoista dataa MV-lehden käyttäjistä. Ylivoimaisesti suurin osa sivuston käyttäjistä on miehiä. Suurimmalla osalla koulutustaso on alhainen, mutta toisaalta monella on myös jonkin verran korkeakoulutaustaa. Analytiikka kertoo myös, missä muualla sivuston käyttäjät vierailevat. MV-lehden omat blogit ja keskustelufoorumi vetävät väkeä, mutta samat käyttäjät käyvät myös muiden vastamedioiden, kuten Oikean Median ja Nykysuomen sivuilla. (Alexa Analytics: mvlehti.net, tarkistettu 10.2.2018.) Tilastojen valossa näyttää siltä, että vastamedioiden lukijakunta on varsin miesvoittoinen ja se käyttää useita samankaltaisia sivuja tiedonlähteenään.

Sivustojen toisiaan täydentävä käyttö on mielenkiintoista siksi, että vastamedioiden poliittiset agendat vaihtelevat laidasta laitaan. Esimerkiksi vuoteen 2015 asti toiminut Verkkomedia toimi paljolti samoilla linjoilla kuin MV-kehti. Sivusto vaikutti perinteiseltä medialta, mutta keskittyi juttuihin, joilla on ”jonkinlaista poliittista käyttöarvoa”, kuten valtamedian kritisoiminen tai presidentin uskottavuuden kiistäminen (Jantunen 2015, 198–199). Ennen lopettamistaan Verkkomedia teki yhteistyötä Venäjän vastamedioiden kanssa (mts. 228–229). Sen sijaan esimerkiksi Magneettimedia on profiloitunut etenkin vaihtoehtolääketieteen levittämiseen (esim. Ullman 2018). Lehti myös kieltää ilmaston lämpenemisen ja holokaustin (esim. Järvinen 2018, Juutinen 2018).

Eroavaisuuksista huolimatta suurimpaa osaa suomalaisista vastamedioista yhdistää se, etteivät ne sitoudu journalistin ohjeisiin. Julkaisut harvoin nimeävät vastaavaa päätoimittajaa, eikä yksittäisiä kirjoituksia julkaista välttämättä kenenkään nimellä. Myös lähdeviittauksissa ja tekijänoikeuksien

noudattamisessa on useita puutteita. (Haasio, Ojaranta & Mattila 2017.) Seuraavaksi kerromme vastamediasta laajemmassa, kansainvälisen tutkimuksen kontekstissa ja muista tutkimuksemme tärkeimmistä käsitteistä.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Seuraavaksi käsittelemme vastamedian, valtamedian ja uskottavuuden käsitteitä, koska niiden määrittäminen ja ymmärtäminen on välttämättömyys tutkimuskysymyksiin vastaamisen mahdollistamiseksi. Myöhemmin tarkastelemme myös sosiaalisten kuplien, sosiaalisten liikkeiden ja verkkoaktiivisuuden tutkimusta osana teoreettista viitekehystä.

3.1 VASTAMEDIA

Vastamedian määritelmiä ei juurikaan löydy perinteisistä journalismin teorioista (Atton 2002a, 7). Oikeastaan vasta 2000-luvulla on syntynyt lukuisia vastamedian määritelmiä. Ne vertautuvat usein johonkin tiettyyn vastamediaan, joka on historiallisesti tunnettu tai kuvastaa parhaiten juuri käynnissä olevia tapahtumaketjuja median kentällä. Lähes kaikista määritelmistä kuitenkin löytyy sen verran yhteistä, että vastamediat nimensä mukaisesti vastustavat valtarakenteita.

Koska määritelmätkin ovat hyvin harvassa ja hajanaisia, on ymmärrettävää, että vastamedioiksi yleistetään hyvin runsas joukko erilaisia valtavirtaa vastustavia medioita. Jeppesenin (2016, 55) mukaan vastamediat ovat “hegemoniaa vastustavia representaatioita, joilla on potentiaalia kilpailla valtamedian kanssa”. Myös Atkins (2008) viittaa vastamedian käsitteellä mediasisältöihin, jotka haastavat valtarakenteet ja pyrkivät muuttamaan sosiaalisia rooleja. Nämä määritelmät ovat hyvin laajoja, ja kattavat paljon sellaista aineista, joka ei ole olennaista tutkielmamme kannalta.

Nykyisessä mediakeskustelussa vastamedialla tarkoitetaan usein äärioikeistolaista ja ksenofobista julkaisualustaa. Myös tämän kategorian sisällä on nyansseja. John Downingin sanoin “äärimmäistä oikeaa ja sen mediaa ei tule homogenisoida” (Downing 2001, 89). Tämä on myös yksi tutkielmamme keskeisiä ajatuksia. Terzis puolestaan uskoo, että vaihtoehtoiset lähteet voivat jopa “vähentää joukkoviestinnässä esiintyviä vääristymiä, disinformaatiota, huhuja ja propagandaa” (Terzis 2016, 108).

Downingin mukaan vastamedia ennen kaikkea erottautuu valtaelitiistä (eng. *power elite*) ja usein vastustaa sen agendoja. Vastamediat eivät kuitenkaan ole välttämättä sitoutuneet mihinkään tiettyyn poliittiseen radikaaliin siipeen. (Downing 2001, 8–9.) Downing itse on tutkimuksessaan keskittynyt enimmäkseen vasemmistolaiseen ja anarkistiseen vastamediaan (esim. Downing 1984; 2001). Tässä

tutkielmassa tarkoitamme vastamedialla nimeomaan radikaalia oikeistolaista vaihtoehtojournalismia.

Downingin määritelmässä vastamedia ei ole passiivinen. Radikaali media vaatii muutoksia taloudelliseen tai poliittiseen rakenteeseen. Jos mikään ei kuitenkaan muutu tai aika ei ole kypsä, jää vastamedian tehtäväksi vain ylläpitää ja ruokkia visiota erilaisesta yhteiskunnasta (Downing 2001, 9.) Jeppesen (2016) näkee, että vastamedioilla on jopa kompetenssia kilpailla valtavirtamedian näkemysten kanssa. Ne usein myös muistuttavat ulkoasultaan perinteisen median julkaisuja (Atton 2009, 266). Suomalaisista vastamedioista tähän määritelmään istuu hyvin myös MV-lehti, josta kerroimme edellisessä luvussa.

Atton (2009) puhuu sosiaalisen liikkeen mediasta tai kansalaismediasta. Sen kirjoittajat tekevät uutisia omasta kansalaisen näkökulmastaan. Atton kutsuu heitä “amatööreiksi, joilla on todennäköisesti vähän tai ei lainkaan pätevyyttä journalistina”. (Atton 2009, 265.) Niinpä on hyvin tavallista, että jutuissa on näkyvissä kirjoittajan subjektiivisia näkemyksiä. Tietoa voidaan myös manipuloida tai vääristellä juuri sen verran, että se sopii tiettyyn maailmankuvaan, jolloin jutut asettuvat jonnekin totuuden ja valheen välimaastoon (Marwick & Lewis 2017, 44).

Emme tässä tutkielmassa halua käyttää sanaa valemedia, vaikka on voitu todistaa, että esimerkiksi MV-lehti julkaisee paikkansa pitämätöntä tietoa (esim. Haasio, Ojaranta & Mattila 2017). Tarkoituksemme on tutkia näiden medioiden uskottavuutta, joten olisi tutkimuksen kysymyksenasettelun kannalta ongelmallista, jos kutsuisimme tutkimuskohdettamme valemediaksi. Vastamedia on valemediaa neutraalimpi sana, eikä toisaalta sulje pois sitä mahdollisuutta, että alusta julkaisee virheellistä, tarkistamatonta tai jopa propagandistista tietoa.

Lisäksi vastamedia on suppeampi käsite kuin vaihtoehtomedialle. Kuten Atton (2002a) esittää, voidaan vaihtoehtomedioiksi luokitella lukuisia muitakin julkaisuja kuin ne, jotka keskittyvät vastustamaan jotakin. Vaihtoehtomedialle on oikeastaan yläkäsite muun muassa sellaisille termeille kuin vaihtoehtojournalismi, kansalaisjournalismi ja yhteisöjournalismi (Jeppesen 2016.) Siispä vaihtoehtomedialle on liian laava käsite käytettäväksi tutkielmassamme, vaikka englanninkielinen kirjallisuus suosii termiä *alternative media* (esim. Atton 2002a, Downing 2001, Jeppesen 2016). Oikeastaan juuri käsitteen laajuus on johtanut siihen, että sillä tarkoitetaan hyvin eri asioita.

3.2 VALTAMEDIA

Tutkimamme kirjallisuuden valossa näyttää siltä, että valtamedian (eng. *mainstream media*) käsitteelle ei ole olemassa vakiintuneita määritelmiä. Myös Karppisen, Jääsaaren ja Kivikurun (2010, 7) mukaan valtamedia mielletään melko yhtenäiseksi blokiksi. Yleensä valtamedialla viitataan perinteisiin tiedotusvälineisiin, sen organisaatioihin, toimittajiin ja sisältöihin. Siis suunnilleen niihin samoihin asioihin, joihin viitataan, kun puhutaan vain “mediasta”.

Valtamedian käsite ei kuitenkaan ole aivan näin yksioikoinen. Käsitteen käyttö on tullut tarpeelliseksi oikeastaan siksi, että vastamedioilla on yhteiskunnassamme yhä näkyvämpi rooli. Valtamedialla on negatiivisia konnotaatioita: se voi viitata suurimpien mediaorganisaatioiden hegemoniaan ja hallitsevaan asemaan journalismin kentällä. Tämä taas yhdistetään usein tiettyjen agendojen ajamiseen ja valtaan vaikuttaa mielipiteiden muodostamiseen (esim. Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010).

Nimensä mukaisesti valtamedia käyttää *valtaa*. Terzis väittää (2016), että perinteinen media voi tarkoituksella manipuloida tietoa ja levittää yksipuolisia näkökulmia. Tiedon alkuperällä on paljon vaikutusta siihen, miten uskottavaa ja tasapainoista se on. Viralliset lähteet esittävät usein vain yhdenlaisia näkökulmia (ks. White 2005, 4). Jos tällaista tietoa levitetään perinteisen median joukkoviestimien kautta, se luo vääjäämättä epäluottamusta esimerkiksi viranomaisia ja mediaa kohtaan (Terzis 2016, 107–108). Tätä tukee myös Karppisen, Jääsaaren ja Kivikurun (2010, 25–26) teettämä kysely, josta käy ilmi, että media koetaan elitistiseksi ja riippuvaiseksi poliittis-taloudellisista valtarakenteista.

Terzoksen sekä Karppisen, Jääsaaren ja Kivikurun esitysten pohjalta voisi jopa sanoa, että vastamedioille on ollut tilausta. “Valtamedia vaikenee” on muodostunut yhdeksi perinteisen median arvostelijoiden sloganiksi. Ylen tekemässä MV-lehden lukijoiden haastattelussa lukijat kertoivat uskovansa, että valtamedia kaunistelee joitakin asioita tai jättää tietoisesti kertomatta jotakin manipuloidakseen lukijoita. (Mäntymaa 2015.)

3.3 USKOTTAVUUS

Uskottavuus (eng. *credibility*) ei ole aivan niin yksioikoinen käsite kuin mitä ensi silmäyksellä luulisi. Se muistuttaa hyvin paljon luotettavuuden (eng. *trustworthiness*) käsitettä ja usein niitä

käytetäänkin synonyymisesti. Rieke, Sillars ja Peterson (2013) määrittelevät uskottavuuden subjektiiviseksi kokemukseksi. Heidän mukaansa uskottavuus on “päätöksentekijän käsitys siitä, miten pätevä, luotettava, hyväntahtoinen ja dynaaminen argumentoija on” (mts. 142). Tästä näkökulmasta tarkasteltuna uskottavuus on siis argumentaation yksi ominaisuus.

Sorensonin (2016) mukaan uskottavuuden käsitteen ja sen, mikä on uskottavaa, on kuitenkin pakko laajentua yhdessä kasvavan mediakentän kanssa (mts. 86). On tärkeää huomata, että uskottavuus sisältyy myös verkkovuorovaikutukseen. Näin ollen “uskottava” ei ole aina joku henkilö, vaan myös esimerkiksi uutisiin, blogeihin ja kommentteihin sisältyy jokin määrä uskottavuutta. Sosiaalinen media on tehnyt uskottavuudesta entistäkin subjektiivisemmän kokemuksen, sillä siellä ihminen on omillaan päättämässä, mikä on luotettavaa tietoa ja mikä ei (Yilmaz & Quintero Johnson 2016, 137). Jantusen (2015) mukaan jotkut vastamediat tietoisesti ulkoistavat tietojen tarkastamisen lukijoille. Jo lopettanut Verkkomedia sisälsi seuraavan ilmoituksen:

“Verkkomedian sivuilla saattaa olla virheitä ja väärää informaatiota. Lukijan on aina muistettava olla lähdekriittinen ja käytettävä omaa harkintaa lukiessaan julkisia uutisia. Verkkomedia ei vastaa sisällössä olevista virheistä”. (Jantunen 2015, 207.)

Zvi Reichin (2011) mukaan journalistin täytyy tiedonhaussa valita lähteensä aiempien kokemusten perusteella ja siten päätellä, mikä tieto on uskottavaa. Muutoin toimittajan tulisi tutkia kaikki informaatio aina uudelleen. (Reich 2011, 52.) Niinpä journalistin työ rakentuu viime kädessä uskottavuuden ympärille, koska on lopulta kyse siitä, miten paljon yleisö luottaa journalistin valitsemiin lähteisiin. Toisin sanoen uskottavuus luo puitteet sille, missä määrin lehdistö voi tarjota yleisölleen todenmukaista, täsmällistä, rehellistä ja objektiivista journalismia (Reich 2011, 51–52).

Uskottavuuden kokemuksella on useita syntymekanismia. Ihmisillä on taipumus pitää uskottavina sellaisia henkilöitä, jotka ovat hänen kanssaan samanlaisia jossakin suhteessa. Rieke, Sillars ja Peterson (2013, 142) kutsuvat tätä taipumusta samaistumiseksi (eng. *homophily*). Päätöksentekijä voi esimerkiksi samaistua argumentoijan arvoihin. Uskottavuuden rakentamisessa onkin tärkeää tunnistaa yleisön arvomaailma. (mts 148.) Populismi käyttää hyväkseen usein juuri tätä keinoa kasvattaakseen ihmisten luottamusta. Kansanomainen puhetapa synnyttää kuulijassa tunteen, että joku ymmärtää häntä ja haluaa hänen parastaan.

Vahvat arvoväitteet tulevat kuitenkin harvoin hyväksytyiksi, ellei argumentoija ole yleisön mielestä entuudestaan uskottava (Rieke, Sillars & Peterson 2013, 149). Siksi argumentoijan maine tai sen puute ovat ratkaisevassa asemassa, kun uskottavuutta ryhdytään rakentamaan. Maine on niin sanottua suoraa uskottavuutta (eng. *direct credibility*) (mts. 144).

Kuitenkin kaikkein vahvin tapa rakentaa uskottavuutta on väitteiden tukeminen oikein (Rieke, Sillars & Peterson 2013, 146). Tällainen epäsuora uskottavuus (eng. *indirect credibility*) koostuu tyypillisesti arvoista ja todisteista. Tärkeintä on löytää niin sanottu *common ground* eli yhteinen arvopohja argumentoijan ja yleisön välillä. (mts. 148.) Liika arvoväitteiden käyttö voi myös heikentää argumentoijan uskottavuutta, joten siksi tarvitaan myös todistusaineistoa. Vastamediassa tärkeimmät todisteet ovat yleensä kuvia, videoita ja verkkolähteitä. Haavion, Ojarannan ja Mattilan (2017) tutkimuksessa selvisi, että MV-lehti käyttää myös “ylilähteistämistä” uskottavuuden rakentamisessa. Se tarkoittaa sitä, että kirjoituksessa luetellaan useita ylimalkaisia viitteitä ilman, että osoitetaan tiedon olevan peräisin jostakin tietyistä dokumentista. Lukija ei jaksa tarkistaa lähteitä, mutta luottaa niihin, koska niitä on paljon. (mts. 114.)

Uskottavuus on siis monen tekijän summa. Se on myös häilyväistä ja voi muuttua nopeasti yleisön arvion mukaan. Sekä vastamedia että valtamedia tarvitsevat uskottavuutta lukijasuhteen muodostamisessa. Tässä tutkimuksessa haluammekin selvittää, miksi uskottavuus valuu valtamedialta vaihtoehtoisten lähteiden luokse. Seuraavaksi pyrimme selittämään tätä ilmiötä sosiaalisten kuplien teorialla, joka muistuttaa hyvin paljon Rieken, Sillarsin ja Petersonin (2013) samaistumisen käsitettä.

3.4 SOSIAALISET KUPLAT

Päätimme sisällyttää teoriaosuuteemme sosiaaliset kuplat, vaikka alussa mainitsimme, ettemme hyväksy niitä vastamedioiden lukemisen *ainoaksi* selittäväksi tekijäksi. On kuitenkin tarpeen tarkastella, miten paljon sosiaalisilla kuplilla loppujen lopuksi on vaikutusta vastamedian uskottavuuteen.

Tutkijoilla on tapana olettaa, että yleisöt poimivat herkimmin sellaista sisältöä, josta pitävät ja välttävät sitä, mikä haastaa heidän aiemmat uskomuksensa. Voi myös olla, että ihmiset valitsevat jonkin median, koska se korostaa heidän sosiaalista identiteettiään. (Webster 2014, 27.) Tällainen toisiin näkökulmiin samaistuminen ja toisten vieroksuminen aiheuttaa kuplautumista. Toisaalta

Liaon ja Fun (2013) tutkimus osoittaa, että vaikka vastakkaisia näkökulmia olisi yhtä aikaa käyttäjän saatavilla, hän valitsee silti omiin asenteisiinsa parhaiten istuvan.

Kuplien muodostuminen on siis jossain määrin väistämätöntä tai ainakin sitä on vaikeaa välttää. Viestinnän professori Esa Väliverronen (2014) näkee, että tällaisilla sosiaalisilla kuplilla on vaikutusta yhteiskuntarakenteisiin. Hän pohtii Mediatyhteiskunta-tutkijablogissaan, voiko enää sosiaalisen median aikakaudella syntyä yhteisiä julkisuuksia vai kääpertyvätkö ihmiset yhä tiukemmin samanmielisten luo (Väliverronen 2014).

Sosiaaliset kuplat ja internet luovat yhdessä hyvät olosuhteet vahvistusharhojen syntymiselle. Vahvistusharha tarkoittaa sitä, että ihmiset hyväksyvät herkästi sellaista tietoa, joka tukee heidän aikaisempia oletuksiaan ja asenteitaan. Näin tulkinat todellisuudesta vääristyvät. Knobloch-Westerwick, Johnson ja Westerwick (2008) näkevät tällaisen vinouman erittäin ongelmallisena demokratian kannalta. Ideaalitulanteessa kansalaisten poliittinen päätöksenteko perustuu siihen, että he etsivät monipuolisesti tietoa ja altistavat itsensä vastakkaisille näkemyksille. (mts. 178.) Vahvistusharha muodostaa kaikukammion, johon omasta ajattelusta poikkeavilla kannoilla ei ole asiaa, ja siten päätöksenteko häiriintyy.

Toisaalta on vähän todellista näyttöä siitä, että ihmiset segregoituisivat ideologioidensa mukaan kaikukammioihin, joissa he altistuisivat vain samanmielisten puheelle (Webster 2014, 111). Downingin (2003) mukaan onkin hyvin epätodennäköistä, että vastamedian lukijat täysin hylkäävät valtamediaa, koska yleensä he käyttävät sitä ainakin vertailukohteena vastamedian uutisoinnille.

3.5 SOSIAALISET LIIKKEET

Laajensimme teoreettista katsaustamme myös sosiaalisten liikkeisiin ja verkkoaktivismiin (ks. luku 3.6), koska tutkimuksemme kannalta on relevanttia tarkastella vastamedian lukijoiden ideologista suuntautumista ja toiminnallisuutta. Yhdessä sosiaalisten kuplien käsitteen kanssa uskomme sosiaalisten liikkeiden ja aktivismin luovan vankan ajatus pohjan sille, miksi vastamediat näyttävät joillekin ihmisille niin todenmukaisina ja tarpeellisina.

Melkein aina, kun puhutaan vastamedioista, puhutaan myös sosiaalisista liikkeistä. Yleensä vastamediat syntyvät juuri sosiaalisten rakenteiden myllerryksessä ja puolustavat

syrjäytymisvaarassa olevien oikeuksia. Epäoikeudenmukaisuuden ja kärsimyksen objekteista tulee subjekteja, jotka perustavat oman kansalaismediansa (Downing 2003).

Chris Attonin (2002b, 1) mukaan demokratialle on oleellista radikaalin journalismin kyky antaa ääni niillekin, joita valtamedia ei päästä ääneen. Atton esittää, että sosiaaliset liikkeet pyrkivät erottamaan itsensä valtion ja median voimasta tarjoamalla “vapaata tilaa” erilaiselle keskustelulle (mts. 5). Attonin mukaan moderneista sosiaalisista liikkeistä puuttuu kuitenkin jokin tietty päämäärä, kuten naisten oikeuksien parantaminen 1900-luvun alkupuolen suffrageteilla. Nykyisten liikkeiden tavoitteet sen sijaan saattavat vaihdella tai hajaantua ajan kanssa. (mts. 2.) Uudet sosiaaliset liikkeet ovat tunnistettavia sisällöltään ja sisäisiltä organisaatioiltaan: liikkeet kuvaavat poliittisia vaikeuksia sellaisten ihmisten näkökulmasta, jotka ovat niissä osallisina. (mts. 2.)

Tutkimuksemme kannalta olennaisin sosiaalinen liike on alt-right -liike. Alt-right eli *alternative right* (suom. vaihtoehto-oikeisto) on hyvin laaja-alainen sosiaalinen liike, joka käytännössä ilmentää valkoisen nationalismin ja antisemitismin uudelleen nousua. Marwickin ja Lewisin (2017) mukaan alt-right on uudissana, jonka avulla pitkään pannassa olleet ideologiat ovat tulleet jälleen hyväksyttäviksi. (mts. 4.)

Alt-right on hyvin löyhästi organisoitunut verkkopohjainen sosiaalinen liike. Marwickin ja Lewisin (2017) mukaan sen toimintaan kuuluvat muun muassa aggressiivinen trollaus, ironia ja inside-vitsit. Liikkeen aktiivien vaikutusyritykset vaihtelevat älykkästä argumentaatiosta väkivaltaiseen herjaukseen (Lyons 2017, 2). Kuten Pansy Duncan toteaa *M/C Journalissa*, alt-right on “kaikkea harmittomista hakaristin kuvista rotusyrjintään ja Donald Trumpin omiin ksenofobisiin twiitteihin” (Duncan 2017).

Toisaalta alt-rightilla voidaan viitata myös löyhästi linkittyneeseen blogien, foorumien ja muiden vastaavien sivustojen vihapuheverkostoon. Vihan käsitteestä on jo tullut metonymia alt-rightille, mutta liike ei identifioi itseään viharyhmäksi (Duncan 2017). Liike yhdistää hyvinkin erilaisia yhteisöjä, joiden ideologinen tausta voi varioida paljon. Epäselvyys on toisaalta hyväksi liikkeelle, koska kaikenlaiset oikeistolaiset voivat löytää kodin alt-right yhteisöstä. (Marwick Lewis 2017, 11-12.)

Osa konservatiiveista on halukkaita antamaan mediajulkisuutta alt-rightille, vaikka eivät hyväksyisikään liikkeen äärimmäisimpiä tavoitteita. Ilmiötä kutsutaan alt-lightiksi, ja sen keskiössä

on yhdysvaltalainen uutissivusto Breitbart (Marwick & Lewis 2017, 21.) Sen toimintamalliin kuuluu sensaation lietsominen liberaalien ja etenkin Trumpin vastustajien päänmenoksi. Sivuston entisen omistajan Steve Bannonin mielestä Breitbart on onnistunut saamaan julkisuutta alt-right -ajattelulle ja sen myötä kannattajia, jotka eivät ole itse alt-right -aktivisteja, mutta ottavat heidät tosissaan (Lyons 2017, 16.)

Alt-right saa siis apua myös muilta kuin varsinaisilta kannattajiltaan. Liike saattaakin laajentua tulevaisuudessa entisestään, vaikka tähän asti alt-rightia on pidetty hyvin amerikkalaisena ilmiönä. Tutkimuksemme kannalta on mielenkiintoista nähdä, ilmeneekö alt-rightin kaltaista liikehdintää myös suomalaisen vastamedian lähetyvillä.

3.6 VERKKOAKTIVISMI

Edellä kerroimme sosiaalisten liikkeiden suhteesta vastamediaan. Tämän lisäksi tarkastelemme vastamedian lukemisen syitä myös aktivismin näkökulmasta. Meidän käsityksemme mukaan aktivismi on konkreettista toimintaa sosiaalisen liikkeen päämäärien saavuttamiseksi. Siksi käsittelemme aktivismia erillisenä osana teoreettista viitekehystämme emmekä osana sosiaalisia liikkeitä. Koska nykypäivän vastamediat ovat ennen kaikkea verkkomedioita, on tutkimuksemme kannalta keskeistä tarkastella verkkoaktivismia (eng. *online activism; digital activism*) vastamediassa.

Aktivismi ei enää rajoitu fyysiseen protestoimiseen kadulla, vaan siitä on internetin myötä tullut matalan kynnyksen toimintaa. Nykyään tarvitaan vain tietokone, nettiyhteys ja riittävän laajat sosiaaliset verkostot. (Terzis 2016, 105.) Gebaurdon (2017, 478) mukaan internet on autonominen alusta, jossa valtavirrasta poikkeavat poliittiset kulttuurit saavat rakentua. Käytännössä verkko luo tilan ja mahdollisuuden massojen mobilisoitumiselle, missä yksilöt fuusioituvat yhdeksi subjektiksi (Gebaurdo 2017, 480).

Mukailemme Babanin ja Güzelin (2015) määritelmää verkossa tapahtuvasta aktivismista. Heidän mukaansa verkkoaktivismi tarkoittaa sitä, että "ihmiset hyötyvät nopeasta verkostoitumisesta ja informaatioteknologiasta tarkoituksenaan puolustaa esimerkiksi ilmaisunvapautta, ihmisoikeuksia tai ympäristöä". Aktivismin päätavoitteena on antaa yksilöille ääntä ja muutosvoimaa yhteiskunnassa. (mts. 16).

Online-ympäristö toimii aktivismia kiihdyttävänä välineenä, joka kasvattaa sosiaalisen liikkeen näkyvyyttä ja voimaa. Babanin ja Güzelin mielestä verkkoaktivismi vaatii kuitenkin toteutuakseen leviämistä kaduille. Online-ympäristössä voidaan siis organisoida offline-ympäristössä toteutettavaa toimintaa. (Baban & Güzel 2015, 18.) Tämä ei kuitenkaan aina onnistu, koska verkkoaktivismiin liittyvät usein vahvasti desentraalisuus ja epähierarkisuus. Selkeä johtaja tai puolue puuttuu liikkeen taustalta (Baban & Güzel 2015, 20). Tällainen järjestäytymättömyys usein vaikeuttaa aktivistien tekemän aloitteen kehittymistä suureksi mielenilmaisuksi (Terzis 2016, 117).

Terzis (2016) näkee, että verkkoaktivismi voi tarjota vaikutusmahdollisuuksia etnisille vähemmistöille ja ruohonjuuritason aktivisteille. Oman tutkimuksemme kannalta keskeisin sosiaalinen liike, alt-right, puolestaan edustaa valkoisen enemmistön muodostamaa ideologista vähemmistöä. Terzis myöntääkin, että verkkoympäristö voi luoda otolliset mahdollisuudet myös viharyhmien muodostumiselle (mts. 117). Ei-toivottu aktivismikin on aktivismia, ja alt-rightilla on oikeastaan paljon yhteistä muiden verkkoaktivismia hyödyntävien sosiaalisten liikkeiden kanssa. Alt-right -aktivismi on esimerkiksi voimakkaasti populistista, eli kansan vahva korostuminen ja anti-elitismi muodostavat liikkeen kulmakivet (ks. Tai 2015, 121).

Verkkoaktivismin vahvuus on useiden samanmielisten ihmisten nopea värvääminen ja integroituminen (Terzis 2016, 116; 112). Samalla anonymiteetti madaltaa kynnystä osallistua toimintaan ja julkaista mielipiteensä, koska nimettömyys vähentää sanktioiden riskiä (Terzis 2016, 112–113). Lisäksi kommunikaatio verkossa muiden aktivistien kanssa on vaivatonta. Tain (2015, 129) mukaan virtuaaliyhteisöt ja henkilökohtaiset verkostot voimaannuttavat yksilöitä ja yhteisöjä painostamaan auktoriteetteja.

Suomessa toimivista äärinationalistista aktivistisista liikkeistä tunnetuin lienee Suomen vastarintaliike, joka kuuluu muiden pohjoismaisten vastineidensa kanssa Pohjoismaiseen vastarintaliikkeeseen. Pirkanmaan käräjäoikeus on määrännyt liikkeen lakkautettavaksi vedoten kansanryhmien solvaamiseen ja vihapuheeseen (Rautio 2017).

Suomen vastarintaliike on erittäin aktiivinen nimenomaan verkossa. Liikkeen tiedotuskanavana toimii Kansallinen Vastarinta -niminen sivusto, jossa myös liitytään liikkeen aktivistiksi, jäseneksi tai tukijaksi. Värväämisen lisäksi sivusto tarjoaa aktiiveille paljon luettavaa. Liike kehottaa sivuillaan esimerkiksi tiettyjen yritysten boikotoimiseen väitettyjen Israel-kytkösten vuoksi. Sivustolle päivitetään myös ajankohtaista tietoa vastarintaliikkeen aktivismista ympäri Suomea.

(Kansallinen Vastarinta 2018.) Liike siis toteuttaa monet edellä mainituista verkkoaktiivismin piirteistä ja toimii kotimaisena esimerkkinä verkkoaktiivisista.

Tutkimuksen taustojen ja teoreettisen viitekehyksen esittelyn jälkeen on aika siirtyä tutkimusmenetelmien ja aineiston pariin. Seuraavaksi kerromme seikkaperäisesti netnografiasta, jonka valitsimme tutkimuksemme toteutustavaksi.

4 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO

4.1 NETNOGRAFIA – ETNOGRAFIAN MODERNI MUOTO

Olemme valinneet tutkimusmetodiksemme tohtori Robert Kozinetsin lanseeraaman netnografian. Se on nimensä mukaisesti internetissä toteutettu etnografinen tutkimus, jossa tutkija osallistuu tutkimansa yhteisön vuorovaikutukseen. Tärkeimmät lähteemme aiheeseen ovat Kozinetsin (2010a) itsensä kirjoittama *Doing Ethnographic Research Online* sekä Jorma Kananen (2014) *Netnografia: verkkoyhteisöjen tutkiminen opinnäytetyönä*.

Kozinets kehitti netnografian 1990-luvun loppupuolella halutessaan tarkkailla internetin käyttäjien kulttuuria läheltä. Tutkijan mukaan tutkimusmetodien täytyy kehittyä pysyäkseen ajankohtaisina. Hän kuvailee netnografiaa etnografian erikoistuneeksi muodoksi, joka on sopeutunut “nykypäivän sosiaalisten maailmojen uniikkeihin tietokonepohjaisiin epävarmuuksiin.” (Kozinets 2010a, 1–2.)

Netnografia on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jonka minimiedellytys on osallistuva havainnointi. Ei siis riitä, että tutkija tarkkailee kohdeyleisöään sivusta ja vaiti. Kananen (2014) korostaa osallistumisen pakollisuutta, jotta kyseessä olisi aito netnografia. Myös Kozinets teroittaa osallistumisen tarpeellisuutta toteamalla, että pelkkä tarkastelu on kaksiulotteista ja latteaa (Kozinets 2010a, 74). Kananen ja Kozinetsin neuvoa noudattaen aiomme kerätä aineistoa kahdella tapaa: osallistuvalla havainnoinnilla ja harkinnanvaraisella otannalla tutkittavan yhteisön keskusteluissa. Jälkimmäisellä pyrimme täydentämään aineistoamme niiltä osin, mihin emme omilta kysymyksiltämme löydä vastauksia. Lisää näistä menetelmistä kerromme seuraavassa luvussa.

On huomioitava, että netnografia ei itsessään ole tiedonkeruumenetelmä, vaan siihen on valittava omat metodinsa aineiston keruulle ja analyysille. Tutkijan on valittava, mitä hän tutkii, miten hän tutkii sitä ja kuinka hän merkitsee tulokset. Omassa netnografiassamme aiomme aloittaa keskusteluita ja kysyä tutkittavilta kysymyksiä sekä tarpeen tullen tarkentavia lisäkysymyksiä. Haluamme kohdata heidät heidän omalla maaperällään.

Kananen (2014, 101) kuvailee netnografian primaarimeteodeiksi havainnoinnin, haastattelut ja ensimmäisen käden dokumenttiaineistot, kuten käyttäjien blogit. Primaarimetodit muodostavat

tutkimuksen empiirisen osion, eli tässä tutkielmassa käyttäjien omat kommentit ja vastaukset kysymyksiimme. Sekundaariset metodit taas muodostavat tutkimuksen teoreettisen osuuden, ja niihin kuuluvat vanhemmat arkistot kuten kirjat, tutkimukset, tilastot ja verkkodokumentit. (Kananen 2014, 101–102.) Sekundaarisia metodeja emme juuri hyödynnä, sillä meillä ei ole tiedossa käyttäjien aikaisempia tuotoksia, eivätkä ne välttämättä edes liittyisi aiheeseemme läheisesti.

Kuten sanottua, netnografia on moderni ja erikoistunut muoto etnografiasta. Etnografia on jo 1700-luvulla kaavailtu laadullisen tutkimuksen menetelmä, jonka tarkoitus on ymmärtää tiettyä kulttuuria tai sosiaalista miljöötä. Olennaista etnografiassa on tarkkailu ja henkilökohtainen osallistuminen, usein haastattelujen ja jopa valokuvauksen yhteydessä. (Kozinets 2010a, 59). Etnografia on nykyään niin suosittu menetelmä, että se on alkanut tarkoittaa miltei mitä tahansa laadullista tutkimusta, jonka tarkoituksena on tarjota yksityiskohtaista ja syvällistä kuvausta jokapäiväisestä elämästä ja rituaaleista (Hoey 2017).

Etnografiassa ja netnografiassa on muitakin eroja kuin alusta. Kozinets korostaa, että netnografialla tarkoitetaan tiettyä joukkoa menettelytapoja mukaan lukien oikean termistön käyttöä, analyttisiä raameja sekä jatkuvasti kehittyviä ohjenuoria esittäytymiseen, tarkkailuun ja analyysiin (Kozinets 2012). Tutkijalta vaaditaan selkeyttä, objektiivisuutta ja suoraa kontaktia tutkittaviinsa. Netnografiassa ei ole sallittua ainoastaan tarkkailla sivusta, vaan tutkittavien tulee tietää, kuka tutkija on ja mitä hän hakee.

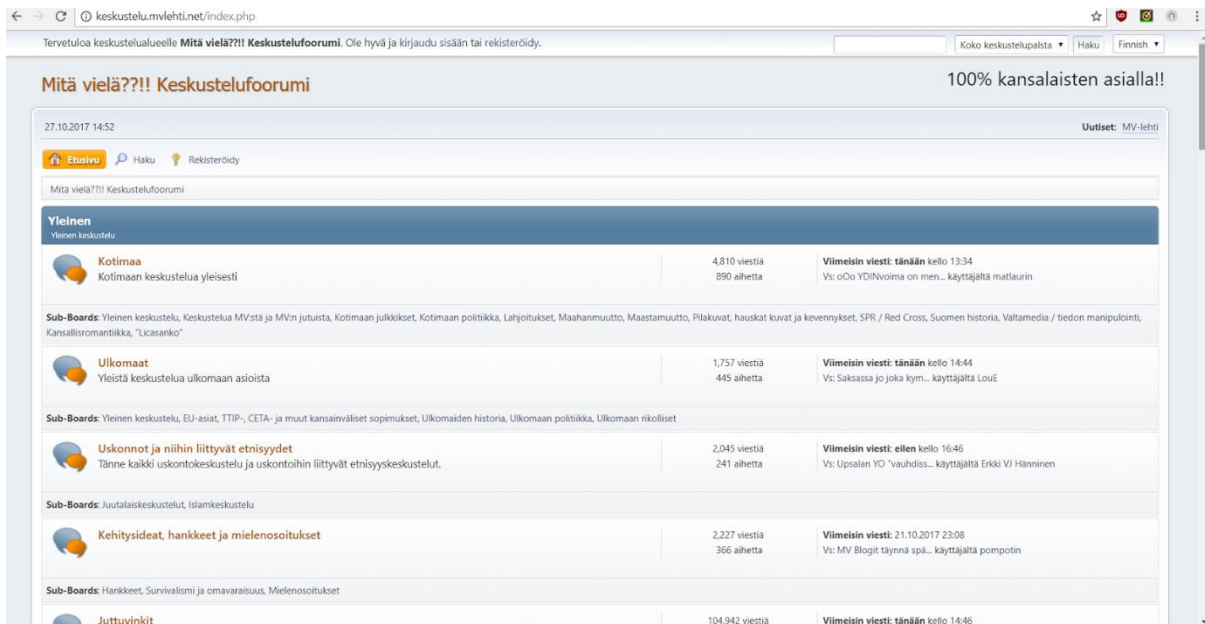
Kozinetsin (2010a, 74) mukaan netnografiassa on seitsemän askelta, jotka olemme kaikki huomioineet omassa tutkimuksessamme. Ne ovat suunnittelu, sisääntulo, aineiston kerääminen, aineiston analyysi, eettisen netnografian suorittaminen, esittäminen ja arviointi. Suunnitteluun kuuluu havainnoitavan sivuston valinta ja perustelu, sen konventioiden opettelu ja päämäärien määrittäminen. Sisääntulo tarkoittaa, että tutkijan tulee esitellä itsensä ja tekemänsä työ, ennen kuin alkaa tarkkailemaan yhteisön toimintaa tai osallistumaan siihen. Aineiston kerääminen on havainnointia ja keskustelua sekä kiinnostavien löydösten ylös kirjaamista. Tämän jälkeen aineistoa analysoidaan ja sieltä etsitään konkreettisia tuloksia. Koko ajan tulee noudattaa tutkimuksen eettisiä sääntöjä. Kun aineisto on koottu ja analysoitu, se esitellään ja annetaan arvioitavaksi.

Alessandro Caliandro painottaa *Etnografiadigital*-lehdessä, että netnografia keskittyy nimenomaan spesifeihin internetyhteisöihin, joissa on omat sisäiset kulttuurinsa (Caliandro 2014). Meidän

tapauksessamme yhteisö on Mitä Vielä -foorumin käyttäjäkunta, josta kerrotaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

4.2 AINEISTON KERUU

Valitsimme tutkittavaksi alustaksi MV-lehden Mitä vielä -keskustelufoorumin. Valinta on perusteltu, koska MV-lehti on Suomen tavoittavin vastamedia (Similar Web 2018, tarkistettu 14.2.2018), ja foorumin käyttäjät ovat selkeästi kerääntyneet yhden vastamedian ympärille. Sivut tarjoa selkeää статистиikkaa, mutta siellä on satoja käyttäjiä, jotka ovat kirjoittaneet yli 15 000 viestiä pelkästään yleiselle keskustelualueelle.

Kuva 1. Kuvankaappaus Mitä Vielä -keskustelufoorumista.

Mitä Vielä -foorumi on MV-lehden ylläpitämä keskustelupalsta, jonne kuka tahansa voi rekisteröityä maksutta. Sen käyttäjät suosivat lähes poikkeuksetta nimimerkkejä oikeiden nimien sijaan. Kozinetsin mukaan juuri internetin anonymiteetti tuottaa joskus parhaita tuloksia: hän kuvaa ilmiötä vapauttavaksi, minkä ansiosta käyttäjät saattavat olla paljastavampia kuin omilla nimillä toimiessaan (Kozinets 2010a, 70). Tätä tukee myös kirjailija Oscar Wilden sitaatti jo vuodelta 1891: "Ihminen on vähiten oma itsensä puhuessaan omissa persoonassaan. Antakaa hänelle naamio, niin hän kertoo teille totuuden." (suom. Hännikäinen 2008).

Rajaamme osallistumisemme ja havainnointimme kolmeen foorumin keskustelualueeseen (foorumilla käytössä nimitys *sub-board*). Ne ovat foorumin yleinen keskustelualue, MV-lehteen ja sen juttuihin keskittynyt keskustelualue sekä valtamedian kritisointiin keskittynyt keskustelualue. Ne löytyvät kaikki foorumin etusivulla näkyvän Kotimaa-osion alta.

Päätimme rajata havainnointimme näihin kolmeen keskustelualueeseen, koska uskomme niistä löytyvän tutkimuksemme kannalta olennaista aineistoa kaikista helpoiten. Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme kysyy, miksi vastamedioita luetaan, joten on luontevaa tarkkailla keskustelua MV-lehden omista jutuista. Toinen tutkimuskysymys etsii vastausta siihen, mitä ongelmia valtamediassa on. Uskomme löytävämme tähän runsaasti vastauksia valtamediaa koskevalta keskustelualueelta.

Foorumin yleinen keskustelualue valikoitui havainnoinnin kohteeksi puhtaasti siitä syystä, että siellä on kaikista eniten viestejä. Oletimme, että lähes kaikki aktiivikäyttäjät seuraavat yleisen keskustelun uusia viestejä. Tämä vahvistettiin, kun lähetimme tutkimuslupamme samaan aikaan kaikille kolmelle edellä mainitulle palstalle, ja vuorokauden kuluessa sitä oli luettu yleisellä alueella ylivoimaisesti eniten (234, 24 ja 15).

Havaintoyksikkömme on yhden kommentoijan kirjoittama yksittäinen kommentti. Tarkkailimme käyttäjien keskustelua ja kanssakäyntiä edellä mainituilla kolmella alueella, minkä lisäksi herättelimme välillä keskustelua omilla kysymyksillämme, jotka on esitelty seuraavassa:

Vastamedia

- Miksi luet vastamediaa?
- Mitä vaihtoehtoisia medioita luet?
- Mitä vastauksia/sisältöä vastamedia voi antaa, mutta valtamedia ei?
- Suhtaudutko kriittisesti myös lukemiisi vastamedian uutisiin?

Valtamedia

- Onko valtamediassa jotakin ongelmallista?
- Seuraatko mitään valtamedian uutisointia?

Teimme yhteensä neljä keskustelun avausta foorumilla. Ilmoitimme tutkimuksestamme viestillä, joka lähetettiin kaikille kolmelle keskustelualueelle. Viestissä kerroimme, keitä olemme ja mitä

tutkimme. Saimme vain yleisellä keskustelualueella julkaistuun viestiin vastauksia. Myöhemmin kysyimme vielä erikseen samalta keskustelualueelta, millaista kritiikkiä käyttäjillä on vastamedian uutisointia kohtaan. Kysymyksen esittäminen oli siksi perusteltua, että siihen ei muutoin olisi saatu vastauksia käytännössä lainkaan.

Foorumin käyttäjät vastaanottivat tutkijat pääosin positiivisesti. Osa oli valmiita kertomaan mielipiteistään auliisti, mutta osa suhtautui skeptisesti. Yksittäiset käyttäjät suhtautuivat tutkijoiden läsnäoloon epäilevästi tai torjuvasti ja myös tutkimuksen tarve kyseenalaistettiin. Tutkijoilta kysyttiin kerran jonkinlaista todistusta henkilöllisyydestä, minkä jälkeen toinen käyttäjä etsi ja linkkasi tutkijoiden sosiaalisen median profiileja keskusteluketjuun. Kerromme tästä tarkemmin luvussa 7.1.

Annoimme mahdollisuuden ottaa yhteyttä yksityisviestillä tai sähköpostilla. Silti vain yksi käyttäjä lähestyi meitä tällä tavalla tiedustellen tarkemmin tutkimuskysymyksiämme. Aineiston keruu tapahtui siis julkisesti.

Jälkeenpäin arvioimme aineiston keräämisen sujuneen jopa paremmin kuin odotimme. Olimme varautuneet lievään vastustukseen ja epäilyyn, sillä uskoimme, että vastamedian lukijat eivät liiemmin pidä valtamedian edustajista. Tästä syystä emme häkeltyneet vastoinkäymisten kohdalla.

4.3 AINEISTON KUVAUS

Keräsimme 25.10.–6.11.2017 yhteensä 40 kommenttia Mitä Vielä -keskustelufoorumilta. Aloitimme keruun heti, kun olimme perehtyneet tutkimusmenetelmään tarpeeksi ja luoneet profiilin sivulle. Lopetimme aineiston keruun, kun uskoimme keränneemme riittävästi aineistoa. Kommenteista 25 oli vastauksia aloittamiimme keskusteluaiheisiin ja loput 15 kommenttia kerättiin harkinnanvaraisella otannalla jo aiemmin luvussa 4.2 esitellyiltä keskustelualueilta.

Raakamateriaalia kertyi yhteensä noin 33 liuskaa kommentteja (fonttikoko 12, riviväli 1,15). Koimme tämän määrän riittäväksi, koska merkittävä osa kommenteista oli hyvin pitkiä, useita kappaleita käsittäviä tekstejä. Lyhyimmillään osa kommenteista oli käytännössä pelkästään toisen kommentoijan suora siteeraus ja tämän kommentin vahvistava oma mielipide.

Tutkittavien määrää ei pystynyt säätelemään ennalta, vaan teimme rajaukset puhtaasti aineiston riittävyyden ja edustavuuden perusteella. Lopullisessa aineistossamme esiintyy yhteensä 20 foorumin käyttäjää. Aineiston keruun edetessä huomasimme hyvin pian, että foorumilla on muutamia sellaisia käyttäjiä, jotka ovat kommentoineet koko sivustolle jopa tuhansia kertoja. Nämä henkilöt toistuvat aineistossamme myös useampaan otteeseen. Kaksi tällaista aktiivikäyttäjää kirjoitti kumpikin yhteensä 5 kommenttia, jotka päätyivät aineistoomme. Emme kuitenkaan usko, että tämä on ongelma aineistomme monipuolisuuden kannalta, koska materiaalissa esiintyvistä kahdestakymmenestä nimimerkistä tasan 60 % kommentoi vain yhden ainoan kerran.

Kaikki kommentoijat käyttivät jonkinlaista nimimerkkiä, joten ei voida varmentaa, keitä he todellisuudessa ovat. Tämä tuskin on ongelma tutkimuksemme kannalta, koska emme ole ensisijaisesti kiinnostuneita yksityisten henkilöiden mielipiteistä, vaan vastamedioiden lukijakunnasta ylipäätään. Lisäksi käsittelemme tutkittavia anonymisti, vaikka aineisto onkin avoimesti saatavissa. Nimimerkkien julkaisemisen vaarana on, että yksityishenkilöt ovat tunnistettavissa pelkästään nimimerkkinsä vuoksi.

Ennen siirtymistä varsinaiseen analyysiin on mainittava, ettei tarkoituksemme ole ottaa kantaa, pitävätkö foorumilla esitetyt väitteet ja perustelut paikkaansa. Sen sijaan tutkimme, *mitä* väitteitä tekstissä esiintyy ja millaisia asenteita ne pitävät sisällään. Faktojen tarkistus veisi meidät liian kauaksi varsinaisista tutkimuskysymyksistä. Tarkoituksemme on tarkastella vain vastamedian lukemisen perusteluita, ei niiden tarkkuutta.

4.4 AINEISTON RAJOITTEET

Vaikka pyrimmekin aineistomme avulla osoittamaan, miksi vastamedioita luetaan ja mikä tekee niistä uskottavia, kuvastaa kerätty data loppujen lopuksi vain yhtä pientä fragmenttia koko laajasta ilmiöstä. Aineiston kerääminen pelkästään yhdeltä foorumilta luo omat rajoitteensa. Aineisto voi kertoa vastamedioiden uskottavuudesta vain case-tutkimuksen muodossa, mutta suuria yleistyksiä sen perusteella ei voida tehdä.

Vaikka tämä tutkimus kohdentuu potentiaalisesti hyvin laajaan tutkittavien joukkoon, on netissä kuitenkin ongelmana, että yhteisön jäsen voi halutessaan ryhtyä sivustakatsojaksi. Myös Mitä Vielä -foorumilla on paljon sellaisia käyttäjiä, jotka lukevat viestejä usein, mutta kommentoivat ani harvoin tai eivät koskaan. Tämän voi päätellä suhteesta keskustelun katselukertojen ja kommenttien

määrän välillä: suosituimmassa aloittamassamme keskustelussa oli yli 500 lukukertaa, mutta vain 23 kommenttia.

Lisäksi tutkimuksemme aikajänne on kapea. Paremman kuvan vastamedian lukijakunnasta saisi seuraamalla foorumin toimintaa kuukausien ajan. Tämän tutkimuksen niukkojen ajallisten resurssien vuoksi emme voineet kerätä aineistoa yhtään pidempään, vaikka olisimme niin toivoneet.

5 ANALYYSI

5.1 TEEMA-ANALYYSI

Analysoimme kerättyä aineistoa teema-analyysin eli teemoittelun avulla. Se on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jossa aineisto pilkotaan analyysiyksiköihin ja ryhmitellään aihepiireittäin. Se on metodi, jonka avulla voi identifioida säännönmukaisuuksia kerätystä datasta (Braun & Clarke 2006, 79). Teema-analyysi on validi menetelmä, kun halutaan löytää aineistosta suoraan vastauksia tutkimuskysymyksiin (Eskola & Suoranta 1998).

Teema-analyysi tarjoaa teoreettisesti joustavan tavan analysoida laadullista aineistoa (Braun & Clarke 2006, 76). Se sopii hyvin menetelmäksi, kun halutaan löytää käytännön tutkimusongelman kannalta relevanttia tietoa (Eskola & Suoranta 1998). Valitsimmekin teema-analyysin osittain sen tähden, ettei meillä ollut tiedonkeruun alkaessa varmuutta siitä, miten paljon tutkimuskysymystemme kannalta oleellisia kommentteja saamme Mitä Vielä -foorumilta. Teemoittelu onkin siksi oivallinen metodi, koska se on varsin aineistolähtöinen tapa analysoida dataa. Menetelmän käyttö ei katso sitä, paljonko aineistoa on (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2017).

Victoria Braunin ja Virginia Clarcken (2006, 87–94) mukaan teema-analyysiin kuuluu yhteensä kuusi vaihetta:

1. **Aineistoon tutustuminen:** aineiston lukeminen ja muistiinpanojen tekeminen.
2. **Aineiston koodaaminen:** käydään koko aineisto läpi etsimällä kiinnostavia ja toisiaan muistuttavia elementtejä.
3. **Teemojen etsintä:** aineiston järjestely teemojen alle.
4. **Teemojen tarkistus:** varmistetaan, että teemat sopivat aineistoon.
5. **Teemojen määrittely ja nimeäminen:** määritellään jokaisen teeman tunnuspiirteet ja annetaan teemoille nimet.
6. **Raportin tuottaminen:** analysoidaan teemoiteltu aineisto ja etsitään sieltä kiinnostavia otteita esimerkeiksi.

Nojaamme tässä tutkielmassa yllä esitettyyn Braunin ja Clarcken jäsenyykseen. Toteutimme kaikki kuusi vaihetta. Kun aineistoa oli kertynyt riittävästi, tutustuimme siihen lukemalla kommentit

useaan kertaan läpi. Samalla teimme muutamia muistiinpanoja teksteissä esiintyvistä pääajatuksista ja -väitteistä (1. vaihe). Tämän jälkeen käsitelimme aineiston uudelleen etsimällä sen sisällöstä merkittävimmät samankaltaisuudet (2. vaihe). Näiden havaintojen pohjalta loimme alustavia teemoja viisi, johon luokittelimme kommenttien sisällöt (3. vaihe). Tarkistimme, että teemat ovat järkeviä ja todella kuvastavat kerättyä aineistoa (4. vaihe). Päätimme sisällyttää kaikki viisi teemaa sellaisinaan ja määrittelimme sekä nimesimme ne (5. vaihe). Lopuksi analysoimme, mitä vastauksia teemat ja niiden sisällöt antavat tutkimuskysymyksiimme. Lisäksi etsimme aineistosta havainnollisia ja foorumilla käytyä keskustelua edustavia näytteitä (6. vaihe).

Aineiston analyysi alkoi jo tiedonkeruun aikana. Jokainen kommentti oli alustavasti analysoitava jo ennen lisäämistä aineistoon. Mikäli kommentti oli relevantti tutkimus- tai keskustelukysymystemme kannalta, se merkittiin muistiin. Jos kommentti ei liittynyt tutkittaviin aiheisiin, sitä ei lisätty aineistoon. Jokaisesta kommentista otettiin ylös keskustelualue ja kommenttiketju, joissa kommentti julkaistiin, julkaisuaika, sivunumero viestiketjussa, kommentoijan nimimerkki ja kommenttiteksti. Osassa kommentteista oli kuvamateriaalia tai hyperlinkkejä, joita tarkastelimme ainoastaan, jos se oli kommentin ymmärtämisen kannalta välttämätöntä.

Teimme muistiinpanot kommentteista ja hahmottelimme niiden tärkeimmät merkityssisällöt. Tarkistimme toistemme tekemät muistiinpanot ja teimme sen jälkeen tarvittavat lisäykset. Näin muodostimme alustavan kokonaiskuvan siitä, mitä aineistossa väitetään, mitä asenteita se ilmentää ja mitä laajempia teemoja teksteistä nousee.

Analyysiyksikkömme on merkityskokonaisuus. Etenimme siis analyysissämme yksittäisistä merkityksistä laajoihin ja abstraktimpiin teemoihin. Ankkuroimme kuitenkin teemat konkretiaan tuomalla esiin kiinnostavia katkelmia aineistostamme myöhemmin. Tarkemmin teemoista kerrotaan seuraavassa luvussa. Tulosten raportointi esitetään luvussa 5.3.

5.2 TEEMOJEN MUODOSTAMINEN

Esitämme aineiston pohjalta viisi pääteemaa, jotka on taulukoitu Taulukkoon 1. Lopulliset teemat ovat vastamedian puolustaminen, valtamedian kritisoiminen, epäluottamus valtiovaltaan, muukalaisvastaisuus ja yhteisöllisyys. Jokaisen otsikon alla on lueteltuna joukko teeman tunnuspiirteitä.

Taulukko 1. Teema-analyysin viisi teemaa.

teeman nimi	1. Vastamedian puolustaminen	2. Valtamedian kritisoiminen	3. Epäluottamus valtiovaltaan	4. Muukalaisvastaisuus	5. Yhteisöllisyys
teeman ominaisuudet	käyttäjä perustelee, miksi lukee vastamediaa tai miksi se on valtamediaa parempi vaihtoehto	valtamedian arvostelu ja nimittely pyrkimys valtamedian puolueellisuuden ja valheellisuuden todistamiseen	viranomaisten, poliitikkojen ja poliisin toiminnan arvostelu, halveksunta ja puolueelliseksi väittäminen	maahanmuuttovastaisuus, ksenofobia, islamofobia ja antisemitismi etnisten ja uskonnollisten ryhmien toiminnan arvostelu	muiden keskustelijoiden tukeminen toveruus ja ystävällisyys toisia keskustelijoita kohtaan

Tutkiessamme kerättyä aineistoa keskityimme siihen, minkälaisia yleisiä teemoja esiintyy useassa eri vastauksessa. Lopulta tulimme siihen tulokseen, että yllä esitetyt viisi teemaa ovat aineistomme merkittävimmät aihepiirit. Teemoja ei siis päätetty etukäteen, vaan ne muodostettiin puhtaasti kerätyn aineiston perusteella. Teemat ovat osittain päällekkäisiä, sillä esimerkiksi vastamedian puolustamisen yhteydessä ilmeni usein valtamedian kritsointia.

Tutkijoiden keskustelukysymykset tuskin vaikuttivat merkittävästi teemoihin, koska kaikesta, mistä yritimme aikaansaada keskustelua, ei syntynyt teemoja. Lisäksi osa teemoista oli niin vahvoja, että ne olisivat hyvin todennäköisesti olleet samat, vaikka koko aineisto olisi kerätty harkinnanvaraisella otannalla.

Ei voida kuitenkaan sanoa, että kaikki tutkittavat olisivat olleet aivan niin samanmielisiä, kuin teemat antavat ymmärtää. Aineistossa esiintyi runsaasti erilaisia mielipiteitä ja paikoin ne olivat ristiriidassa toistensa kanssa. Nämä viisi teemaa olivat kuitenkin toistuvia ja selkeästi erottuvia. Päädyimme näihin teemoihin, koska lähes koko aineisto voidaan jakaa jonkin teeman alle.

Ensimmäinen muodostamamme teema on vastamedian puolustaminen. Se on erittäin oleellinen teema koko tutkimuksessamme, jonka tarkoitus on vastata siihen, miksi jotkut suosivat vastamediaa. Luonnollisestikin vastamedian lukijat puolustavat valintaansa, ja meitä kiinnosti nähdä, millaisia perusteluita käyttäjillä on esittää. Tähän teemaan kuuluvat olennaisesti vastamedian esittäminen positiivisessa valossa, sen puolesta argumentoiminen sekä sen hyvien puolien korostaminen. Mainittuja positiivisia ominaisuuksia olivat esimerkiksi totuudellisuus, sensuroimattomuus ja äänen antaminen niille, joita ei haluta kuunnella.

Valtamedian arvostelu nousi toiseksi teemaksemme. Teema kertoo, mitä oireellista valtamediassa on. Valtamedian kritisointi oli selkeästi aineistomme laajin teema. Keskustelijat listasivat useita syitä, miksi valtamediaan ei voi enää luottaa. Puheenaiheelle oli jopa oma keskustelualueensa foorumilla. Käyttäjät kirjoittivat hyvin innokkaasti ja pitkästi valtamedian ongelmista varsinkin kysyttäessä, mutta aiheesta käytiin myös täysin itsenäistä keskustelua. Usein korostettiin sitä, että valtamedian uutisointi on jollakin tapaa valheellista ja manipuloivaa. Tähän liitettiin toisinaan myös näkemys, että vastamedia on noussut juuri täydentääkseen valtamedian vääristynyttä uutisointia omallaan.

Kolmas teemamme on epäluottamus valtiovaltaa kohtaan. Se nivoutuu yhteen valtamedian kritisoinnin kanssa, koska valtamedian nähtiin oikeuttavan uutisoinnillaan esimerkiksi poliitikkojen epäilyttävää toimintaa. Valtiovallan arvostelu kohdistui usein juuri päättäjiin ja poliisiin. Nähtävästi yleisin väite tässä teemassa oli, että viranomaiset syrjivät ja sortavat kantasuomalaisia, koska heille on tärkeämpää ajaa EU:n sanelemaa globalisaatio- ja maahanmuuttopropagandaa.

Neljänneksi analysoitavaksi teemaksi nostimme muukalaisvastaisuuden. Se on yläotsikko ksenofobialle, islamofobialle ja antisemitismille, jotka kaikki esiintyivät aineistossa. Tätä teemaa emme varsinaisesti tutkineet eli emme esittäneet ainuttakaan kysymystä suoraan siihen liittyen. Kuitenkin tämä teema nousi vastauksissa esille niin usein, että arvioimme sen olevan lähemmän tarkastelun arvoista.

Viides ja viimeinen teemamme on yhteisöllisyys. Tutkimuksemme aikana huomasimme, että keskustelupalstan jäsenet kohtelivat toisiaan hyvin toverillisesti. Oli yleistä, että käyttäjät kehuivat toistensa ajatuksia, lainasivat niitä ja ilmaisivat olevansa keskenään samaa mieltä. Jäsenten keskuudessa vallitsi melko laaja yhteisymmärrys, ja myös yksi foorumin ylläpitäjä osallistui toisinaan keskusteluun tukemalla muiden käyttäjien mielipiteitä.

Kiinnitimme huomiota myös muutamiin sellaisiin aiheisiin, jotka esiintyivät aineistossa heikosti tai eivät lainkaan. Ensinnäkään vastamedioiden kritisoiminen ei tässä analyysissä noussut teemaksi, koska tällainen kritiikki näkyi aineistossa vain heikosti. Sitä esiintyi tutkimusperiodin aikana vain yhdessä keskustelussa, jossa kyseenalaistettiin MV-lehden linjapäätöksiä.

Toinen erityinen piirre aineistossa on verkkoaktiivisuuden vähäinen esiintyvyys. Vaikka monissa kommentteissa oli nähtävissä asenteiden voimakasta latautumista, jäi kommentointi passiiviseksi. Kerätyissä kommentteissa ei kehoitettu toisia käyttäjiä varsinaisesti minkäänlaiseen vastarintaan tai aktivismiin.

Voi tietenkin olla, että laajemmassa aineistossa tai toisenlaisessa ympäristössä olisi saatu vahvistusta näille kahdelle mahdolliselle teemalle. Mediakritiikki ja kansalaisaktivismi vastamedioissa tarvitsevat kipeästi lisätutkimusta, johon meillä ei tässä tutkielmassa jää sijaa. Seuraavaksi esittelemme, millaisia tuloksia teema-analyysimme tuotti.

5.3 TULOKSET

5.3.1 Vastamedian puolustaminen

Tämän teeman kommentit puolustivat hyvin voimakkaasti vastamedioita, ja käyttäjät kertoivat mielellään syitä vastamedian lukemiselle. Foorumilla syntyi kerran tutkimusperiodin aikana melko kiihastakin keskustelua siitä, miksi olimme päättäneet käyttää käsitettä vastamedia. Kävi ilmi, että ainakin joidenkin tutkittavien mielestä termi on sopimatonta ja negatiivisesti leimaava, ja pitäisi puhua mieluummin “vaihtoehtomediasta”, “rehtimediasta”, “aitomediasta” tai “kansalaismediasta”.

“MV-lehteä ja muita samankaltaisia julkaisuja kuvaa objektiivisesti nimitys: Rehtimedia.”

“Luen ‘vaihtoehtomedioita’, koska niissä puhutaan matuista totuuksia, eikä mitään Stubbin voimavara satuilu paskaa.”

Vaikka foorumilla keskusteltiin yleisesti vastamedioista ja ketjuihin linkattiin runsaasti eri vastamedioiden juttuja, kaikkein eniten keskustelu profiloitui juuri MV-lehteen. Käyttäjät paheksuivat muun muassa MV-lehdestä käytettyä nimitystä “valedia”, sillä he näkivät, että MV-lehti ja muut sen kaltaiset julkaisut tekevät työtä muun muassa isänmaallisuuden, oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden puolesta. Erään kommentoijan mielestä MV-lehden

uutisointia ei ole edes voitu todistaa valheelliseksi. Lehden juttuja kutsuttiin toistuvasti luotettaviksi, monipuolisiksi tai totuudenmukaisiksi.

“MV on ollut tasaisesti hyvä. Kaikki tärkeä on aina uutisoitu ja informaatiota on ollut monipuolinen kattaus.”

“Ainoa luotettava uutisoija Sipilä kesäteatteriesityksestä koskien Soinin loikkausta oli MV- lehti.”

Vastamedia on useiden kommentoijien mukaan syntynyt aitoon kysyntään ja tarpeeseen, sillä valtamedia ei enää tyydytä kansalaisten tiedonjanoa. Vastamedian tehtäväksi nimettiin muun muassa valtamedian valheiden paljastaminen ja vääristyneen uutisoinnin täydentäminen toisenlaisilla näkökulmilla.

“Oman näkemykseni mukaan tämän sivuston ja muiden kansalaismedioiden olemassaolo on luonnollista seurausta sille, että Suomessa ja läntisessä maailmassa on viime vuosina kiihtynyt eurooppalaisperäisten kansallisvaltioiden järjestelmällinen rapauttaminen”.

Moni käyttäjä arvosti vastamediassa erityisesti sitä, että niissä on aina mahdollisuus vapaaseen kommentointiin. Tähän liittyen esitettiin näkemys, että “järkevät kommentit ovat usein yhtä kiinnostavia kuin uutiset itse”. Mitä Vielä -keskustelufoorumia kutsuttiinkin keskustelussa “kansalaisten sensuroimattoman itseilmaisun johtavaksi kanavaksi”.

Vastamedia sai kannatusta senkin tähden, että sen julkaisuissa on usein todistusvoimaisia videoita tai live-streamausta, joista katsoja voi itse tehdä johtopäätöksiä. Yksi käyttäjä mainitsee esimerkiksi Suomen vastarintaliikkeen mielenosoituksen syksyiltä 2017. Käyttäjän mukaan vastamedia uutisoi mielenosoituksista puolueettomasti siinä missä valtamedia kehysti tapahtumat vinoutuneesti.

5.3.2 Valtamedian kritisoiminen

“Ihmiset räkänauravat nykyään "valtamedialle" joka yrittää epätoivoisesti pysyä siinä monopoliasemassa jossa olivat ennen internetin nousua.”

Heti tutkimusjakson alusta alkaen keskustelu fokusoitui valtamedian kritisoimiseen. Valtamediaa kutsuttiin foorumilla muun muassa “mädätysmediaksi”, “sionistimediaksi”, “vanhamediaksi” tai “petosmediaksi”. Valtamediaksi määriteltiin suomalaisista mediaorganisaatioista ainakin Yle, Alma Media ja Sanoma-konserni sekä ulkomaisista Bonnier, BBC ja CBS. Kommenteissa toistui

näkemyks, että valtamedia on jonkinlaisen arveluttavan eliitin hallussa. Sen identifikaatio kuitenkin vaihteli, sillä eliitiksi nimettiin esimerkiksi juutalaiset, mafiasuvut, siionistit ja vapaamuurarit.

Oli eliitti kuitenkin mikä hyvänsä, sen nähtiin jollain tapaa kaapanneen valtamedian propagandakoneistukseen. Kommentoijien mielestä valtamedia on ottanut asiakseen sortaa valkoista kantaväestöä ja levittää EU:n sanelemia globalisaation, monikulttuurisuuden ja maahanmuuttomyönteisyyden agendoja. Tämän nähtiin jopa johtavan tiedon manipulaatioon ja lavastukseen.

“New Yorkissa massamurhanneen muslimiterroristin ihonväriä oli CBS:n lähetyksessä vaalennettu photoshopilla jotta kyseinen muhamettilaisbarbaari ei näyttäisi tyypilliseltä hiekkaneekeriltä.”

Valtamedia on siis käyttäjien silmissä valheellinen, sensuroiva, agendoitunut ja propagandistinen. Vastamedian nähtiin elävän paineessa ollakseen totuudenmukainen, kun taas valtamedian uskottiin systemaattisesti harjoittavan hallituksen myötäilyä ja valheellisten osatotuuksien kertomista.

“Sipilä on lähtenyt omaan esitykseensä tavoitellakseen poliittista päämäärää, joka voi olla jotain hyvän ja huonon väliltä. Lehdistö on puolestaan toiminut ammattietiikkansa vastaisesti täysin valheiden päälle rakennetussa roolissa. Jos lehdistö on mätä, mädälle lehdistölle tarjotaan mätiä näytelmiä. Lehdistön epärehellisyys on siis epärehellisuuden kantava voima.”

Tässä kommentissa käy selkeästi ilmi kommentoijan näkemys siitä, miten media nielee poliitikkojen valheet ja hämärät agendat sekä toimii niiden äänitorvena. Kommentoija korostaa, miten lehdistö laiminlyö omaa etiikkaansa. Toisessa kommentissa eri käyttäjä siteerasi rikoskirjailija Harri Nykästä kirjoittaen, että toimittajat tekevät vain sen, mitä käsketään, eivätkä haasta esimiehiään potkujen pelossa.

Valtamedian kritisointi oli keskustelunaiheena kenties suosituin. Moni käyttäjä tarjosi innokkaasti näkemyksiään siihen, mitä ongelmallista valtamediassa on. Usein tuotiin esiin näkemys, että valtamedia on “mätä”, ja että se harjoittaa puolueellista uutisointia raunioittaakseen suomalaisen yhteiskunnan.

“Ne Suomalaiset vanhamediat joiden uutisointi aikoinaan oli rehellistä, puolueetonta/objektiivista ovat viime-vuosien aikana ottaneet agendakseen Suomen tuhoamisen.”

“[S]ensuuri nostaa päätään yhä useamman eri asian yhteydessä. Valtamedialla on yhä useammin tietyissä asioissa objektiivisuus hukassa samaan aikaan oikeasti tutkiva journalismi loistaa poissaolollaan tai vaikuttaa, että sitä yritetään ainakin vaientaa.”

Kommenttoijien mielestä valtamedia ei myöskään tunnista omia vinoumiaan. Eräs käyttäjä kirjoitti, että valtamedia “piehtaroi omassa erinomaisuudessaan”, eikä huomaa yleisöjen siirtyvän toisaalle. Pariin otteeseen valtamediaa verrattiin neuvostoaikaisiin toimijoihin, kuten propagandalehtiin ja salaiseen poliisiin.

“Kun media puolustaa ja selvittelee parhain päin yhä enemmän hulluja asioita, kuten ihmisoikeusartiklaan kuuluvien asioiden halveksuminen ja kieltäminen kansalaisilta, tulee monelle ahaa-elämyksiä. Tältä on tuntunut elää pravdan ja chekan varjossa.”

Monien kommenttoijien mielestä valtamedia suorastaan vainoaa erimielisyyttä. Useat syyttivät valtamediaa keskustelijoiden sananvapauden rajoittamisesta. Toistuvasti mainittiin joko uutisten kommenttikenttien sulkeminen tai kommenttien moderoiminen. Tämän vuoksi käyttäjät kokevat olevansa pakotettuja menemään muualle keskustelemaan.

“Jos media rupeaa rajoittamaan kommentointia tai moderoimaan epämiellyttävät kommentit pois, niin silloin kannattaa ruveta katselemaan uutiset muista lähteistä.”

“Suurin sysäys kansalaismedioiden nousulle on ollut syksyllä 2015 globalististen valtavoimien ja petollisten hallitusten masinoima satojen tuhansien muslimimiesten massainvaasio Eurooppaan, jonka yhteydessä lähes koko perinteinen mediakenttä ryhtyi yhteisessä rintamassa suitsimaan tyrmistyneiden eurooppalaisten vastalauseita mm. poistamalla kommentointimahdollisuuden kaikista maahanmuuttoon liittyvistä artikkeleista.”

5.3.3 Epäluottamus valtiovaltaan

Kuten edellisestä kommentista käy ilmi, käyttäjä myös syyttää valtioiden hallituksia massamaahanmuuton aiheuttamisesta. Foorumin keskustelijat olivat ylipäätään hyvin skeptisiä valtiovaltaa kohtaan. Yksi kommentoija epäili perussuomalaisten hajoamista kesällä 2017 käsikirjoitetuksi ja toinen epäili pääministeri Juha Sipilän motiiveja vaikuttaa politiikassa. Myös puoluepolitiikkaa moitittiin kärkkäästi. Mikään nykyisistä eduskuntapuolueista ei vaikuttanut tyydyttävän foorumin käyttäjiä.

“Jos äänestämme nykyvaltapuolueita, saamme Neuvostoliiton seuraavaksi sadaksi vuodeksi. Ehkä miljoona mielipiteidensä takia murhattua suomalaista, ehkä 50 miljoonaa Euroopan mittakaavassa!”

Tässä esimerkissä nykyinen puoluekoneisto nähdään jonkinlaisena kommunistisena salaliittona, joka tähtää suomalaisten kansanmurhaan. EU- tai maahanmuuttomyönteisyyden ajateltiin myös olevan propagandaa, jolla järjestelmällisesti sorretaan valkoihoisia kantasuomalaisia. Yhden kommentoijan mukaan poliitikot pakenevat vastuuta maahanmuuttajien tekemistä rikoksista.

Myös poliisista tehtiin foorumilla jatkuvan vastavalvonnan ja arvostelun kohde. Eräs kommentoija väitti, että poliisi on tarkoituksella vaikeuttanut MV-lehden perustaneen Ilja Janitskinin rikostutkintaa. Toinen käyttäjä puolestaan sanoi, että poliisi sulkee silmänsä muslimien tekemiltä rikoksilta. Poliisiin väitettiin myös sallivan kantaväestöön kohdistuvan vihapuheen, mutta takertuvan ankarasti maahanmuuttajiin kohdistuvaan kritiikkiin.

“Poliisi ei laske muslimien uskonkiimassaan tekemiä raiskauksia yms. rikoksia viharikoksiksi. Faktatieto muhamettilaisuuteen liittyen sen sijaan voi olla "viharikos"! ”

Tätä kommenttia täydentää eräs toinen käyttäjä, jonka mukaan eletään “demokratian alennustilaa”, jossa tavallisille kansalaisille ei suoda puheenvuoroa. Kommentoijien mielestä valkoinen kantaväestö joutuu jatkuvasti median ja päättäjien kyykyttämäksi.

5.3.4 Muukalaisvastaisuus

Useissa kommentteissa oli nähtävissä islamofobista ja ksenofobista asennoitumista. Uskonnon negatiivinen vaikutus oli pinnalla monissa keskusteluissa. Esimerkiksi muslimien väitettiin oikeuttavan uskonnollaan vakavia rikoksia, kuten raiskauksia. Maahanmuuttajia syytettiin kerran myös seksuaalisesta ahdistelusta ja varastelusta. Monet käyttäjistä ilmaisivat halun lukea “totuuksia” maahanmuuttajista, mihin kuului muun muassa maahanmuuttajien tekemien rikosten tarkka uutisointi.

Maahanmuutto, monikulttuurisuus ja globalisaatio kehystettiin foorumilla negatiivisiksi kehityskuluiksi, jotka uhkaavat valkoista kantaväestöä. Maahanmuutosta puhumista hallitsi tunkeutumisen diskurssi. Maahanmuuttoa yritettiin selittää esimerkiksi masinointiteorialla, mutta myös seuraavan kaltaista ironista ihmettelyä ilmeni toisinaan.

“Jostain syystä kaikki vähä- älyiset pellet haluavat toimia nimenomaan Euroopassa ja tuottaa afrikkalaiset ja lähi-itäläiset serkkunsakin Eurooppaan.”

Tunkeutumisen diskurssi oli selkeästi nähtävissä sanatasolla. Eräs käyttäjä puhui “massainvaasiosta” ja maahanmuuttajia kutsuttiin “matuiksi”, joka on lyhennelmä “maahantunkeutujasta”. Muitakin halventavia nimityksiä erityisesti maahanmuuttajista ja etnisistä ryhmistä käytettiin toistuvasti. Esimerkiksi sanat “mutiainen”, “mongoloidimutiainen” ja “hiekkaneekerit” puhuvat paljon foorumin asenneilmapiiristä etnisiä vähemmistöjä kohtaan.

Suhtautuminen juutalaisiin jakoi keskustelijat kahteen eri leiriin. Yksi kommentoija oli harmissaan siitä, että vastamedia vetää puoleensa myös “patologisia, mielenvikaisia juutalaisvihaajia”. Toinen käyttäjä haastoi muut kommentoijat keskustelemaan avoimesti juutalaisten asemasta. Hän väitti, että juutalaiset nauttivat erityisestä elitistisestä asemasta, sillä heidän julkinen arvostelu on ankarasti kiellettyä. Samainen kommentoija myös uskoi juutalaisten olevan syypäitä kommunismin perustamiseen ja Itä-Euroopan konflikteihin.

“Tätä juutalaisten suhteetonta vaikutusvaltaa eurooppalaiseen politiikkaan vahvistaa erityisesti se tosiasia, että juutalaisten kritisoiminen julkisuudessa on nykypäivänä äärimmäisen sensuroitua - siihen pisteeseen asti, että monissa Euroopan maissa jo pelkästä holokaustin kyseenalaistamisesta heitetään ihmisiä vankilaan vuosikausiksi.”

5.3.5 Yhteisöllisyys

Havaintojakson aikana meille välittyi vahva mielikuva käyttäjien yhteisöllisyydestä. Toisia käyttäjiä kohtaan suhtauduttiin enimmäkseen toverillisesti. Sen sijaan ulkopuolisiin (tutkijoihin) suhtauduttiin varauksella tai jopa ylenkatsovasti. Foorumilla käyttäjät ilmaisivat tukensa ja tunnustuksensa toisilleen avoimesti esimerkiksi tykkäämällä kommentteista ja siteeraamalla toisiaan.

“Jos media rupeaa rajoittamaan kommentointia tai moderoimaan epämiellyttävät kommentit pois, niin silloin kannattaa ruveta katselemaan uutiset muista lähteistä.”

“Hyvä pointti.”

“Mädätysmedia.”

“Tuo on hyvä!”

Moni käyttäjä toi ilmi, että heitä kiinnostaa uutisen lukemisen lisäksi myös keskustelu ajankohtaisista asioista. Tuotiin esille näkemyksiä, että MV-foorumilla vierailaan juuri keskustelumahdollisuuksien takia.

“Jos joku haluaa puhua Tynkkyen tapaisista, niin keskustelkoon täällä: Mitä vielä??!! Keskustelufoorumi lla, asiasta niistä kiinnostuneiden kaa.”

“Sinne siis mennään missä saa kommentoida, koska järkevät kommentit ovat usein yhtä kiinnostavia kuin itse uutinen.”

Joissakin kommenteissa oli nähtävissä selkeää me-muotoista retoriikkaa. Foorumin käyttäjät mielsivät itsensä yhdeksi rintamaksi, jota vastassa olivat erilaiset ryhmät ja instituutiot, kuten suvaitsevaiset tai Facebook, kuten seuraavassa kommentissa.

“Kun saisi vain nuo syöpäiset rimpulat ja pirkot tuolta kommenteista vittuun. Epäsuhtaa aiheuttaa vielä se, että /meidän miehet/ saa koko ajan facesta banneja mutta suvakit eivät.”

Vielä selkeämmin tällainen kritiikki näkyi ketjuissa, joissa esitimme suoraan kysymyksiä keskustelijoille. Eräs käyttäjä muun muassa toi esille tutkijoiden “poteron aseman” kritisoidessaan tutkimuksessa käyttämiämme termejä. Tutkimus rinnastettiin siis taisteluun, jossa tutkijoilla on oma, tutkittavien vastainen poteronsa. Myös toinen kommentoija jakoi tutkijat ja foorumin käyttäjät eri leireihin puhuessaan tutkijoiden lähestymistavasta.

“Kuvaus vastamedia on negatiivisesti leimaava, kuvaako se teidän poteronne asemaa?”

“Lähestymistapanne on taaperoluokkaa, ensin tungette meidät täysin sopimattoman/asiattoman/kelvottoman otsikon alle, ja sitten kysytte miksi olemme otsikkonne mukaisia.”

Joidenkin sivuston käyttäjien kesken syntyi myös eripuraa. Käyttäjien mielipiteet eivät aina kulkeneet käsi kädessä, mikä näkyi pienimuotoisena väittelynä ja jopa nimittelynä. Eräs käyttäjä haukkui toista trolliksi, sillä heidän mielipiteensä juutalaisista erosivat.

“Ikävä kyllä, patologiset Juutalais-vihaajat hakeutuvat vaihtoehtomedioiden käyttäjiksi, se johtuu siitä että ainoastaan vaihtoehtomediat hyväksyvät kommentteja myös mieleltään vakavasti sairailta yksilöiltä.”

“Katoppas, trolli heräsi! Ei ole kyse juutalais-vihasta, vaan tosiasioiden esille tuomisesta.”

Kenties tämä on juuri sellaista nahistelua, jonka vuoksi Ilja Janitskin luopui MV-lehdestä.

Keräämiemme kommenttien valossa katsomme silti, että foorumilla vallitsi kaikesta huolimatta melko tiivis ja yhtenäinen asenneilmasto. Palstalla esiintyi runsaasti enemmän samanmielisyyttä ja toisten tukemista kuin kiistelyä.

5.3.6 Heikkoja teemoja

Vastamedian kritisointia ilmeni lähinnä yksittäisessä kommenttiketjussa, jossa muutama käyttäjä arvosteli MV-lehden linjaa. Joidenkin mielestä lehden uutisointi oli muuttunut epärelevantiksi ja sensaatiohakuiseksi. Yksi käyttäjä piti erityisen tärkeänä sitä, että MV-lehden pitäisi keskittää uutisointinsa poliitikkojen, järjestöjen ja päättäjien toimintaan, koska sillä on vaikutusta veronmaksajiin.

Vastamedioiden totuusarvoa ei kyseenalaistettu aineistossa käytännössä lainkaan. Kysyimme keskustelijoilta suoraan, onko heillä kritiikkiä vastamedioiden uutisointia kohtaan, mutta keskustelu ajautui pian taas valtamedian kritoimiseen. Yksi käyttäjä tosin ilmaisi eri keskustelussa, että vastamedia uutisoi joskus värityyneesti, ja että “ylilyöntejäkin on”.

Epäsuoria viitteitä aktivismista ilmeni toisinaan. Joissakin kommentteissa viriteltiin jonkinasteista vastarintaa valtiovaltaa kohtaan. Muutamassa kommentissa implikoitiin, että nykyinen poliittinen kehityskulku johtaa vääjäämättä väkivallan käyttöön.

“Kasvava sensuuri ei kuitenkaan tule koskaan sammuttamaan eurooppalaisten vastarintaa, vaan luonto palauttaa aina tasapainon. Hammastulehduksessa paine kasvaa ikenessä kunnes se poksahtaa ja vapauttaa itsensä. Ja mitä kauemmin painetta yritetään pidätellä, sitä väkivaltaisemmin se purkautuu.”

Eräs kommentoija puolestaan uhoi, että kansan keskuudessa on alkanut muodostua hiljaisia sissijoukkoja, jotka jäävät ikään kuin odottamaan taistelun syttymistä.

“Kansa ajetaan tahallaan fyysisen väkivallan käyttöön valtaapitäviä kohtaan. Sissijoukkoja tulee muodostumaan, niitä taitaa jo olla "nukkuvina soluina" koska kehitys näyttää olevan miljardöörien rahoittamaa, eli "vääjäämätöntä”.

Lisäksi kerran ilmaistiin toive, että nykyinen “kommaridiktatuuri” saataisiin syrjäytettyä vallasta “keinolla millä hyvänsä”.

“Jos kansa tulee järkiinsä, ja saadaan keinolla millä hyvänsä kumottua nykyinen kommaridiktatuuri joka poistaa demokratiaa pala palalta niin nopeasti kuin kehtaavat, on kansalla vielä toivoa. Ja jälkipolvella.”

Nämä otteet ovat äärimmäisiä esimerkkejä siitä, millaisiin toimenpiteisiin kansa olisi valmis ryhtymään oikeuksiensa palauttamiseksi. Tämäntyyppinen retoriikka kuitenkin esiintyi vain näissä

kolmessa yläpuolella esitetyssä tapauksessa, joten niiden arvo on lähinnä demonstroida aineistomme kiivaimpia kannanottoja.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Saimme runsaasti vastauksia ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme eli siihen, miksi vastamedioita luetaan. Käyttäjät toivat toistuvasti esille vastamedian luotettavuuden, etenkin valtamediaan verrattuna. Vastamedian luotettavuutta puolsivat useat väitteet, joiden mukaan vastamedia uutisoi totuuksia maahanmuuttajista ja poliitikoista. Käyttäjien keskuudessa vallitsi konsensus siitä, että vastamediat toimivat isänmaallisuuden ja totuuden nimessä.

Toinen suuri syy vastamedioiden lukemiseen oli niiden interaktiivisuus, eli mahdollisuus kommentoida uutisia ja keskustella niistä sensuroimattomasti. Sananvapauden rajoittaminen vihapuheen nimissä koettiin haitalliseksi. Käyttäjät toivoivat median kuuntelevan “tavallisten ihmisten ääntä”. Voi väittää, että monet äärioikeistolaiset sivustot ovatkin syntyneet juuri sellaista keskustelua varten, joka on kielletty valtamedian kanavissa (Marwick & Lewis 2017, 21). Samaa mieltä olivat myös kommentoijat aineistossamme. Valtamedian yksisuuntaista vuorovaikutusta paheksuttiin, kuten myös aiempi Karppisen, Jääsaaren ja Kivikurun (2010) tutkimus osoittaa.

Saimme kiitettävästi vastauksia toiseenkin tutkimuskysymykseemme eli siihen, mitä ongelmallista valtamediassa on. Tähän kysymykseen löytyi ensimmäistä tutkimuskysymystä helpommin vastauksia. Ongelmakohtia valtamediassa olivat muun muassa kommentointimahdollisuuksien rajoittaminen, asioiden kaunistelu, eliitin määräämän propagandan levitys ja maahanmuuttajien rikosten piilottelu. “Valemedia” käsite kääntyikin siis valtamediaa vastaan, kuten Nielsen ja Graves (2017) ovat aiemmin ennustaneet.

Nämä vastaukset muodostavat kiteytetyn teesimme: ihmiset valitsevat vastamedian, koska valtamedia ei tarjoa heille sisältöjä ja ominaisuuksia, joita he medialta odottavat. He eivät pidä tavasta, jolla valtamedia uutisoi nyky-yhteiskunnasta, ja etsivät “objektiivisempia” näkökulmia. Vastamedia puhuttelee parhaiten niitä ihmisiä, jotka ovat menettäneet uskonsa perinteisen median luotettavuuteen. Vastamedian uskottavuus perustuu siis koettuun objektiivisuuteen.

On kiintoisaa huomata, etteivät lukijat vaikuttaneet olevan kiinnostuneita vastamedian toimituksellisista prosesseista, vaan vastamedian maine tosiasioiden paljastajana näytti riittävän vakuudeksi juttujen todenperäisyydestä. Johtopäätöstä vahvistaa myös se tosiasia, ettei vastamediaa kritisoitu juurikaan edes kysyttäessä. Maineeseen perustuva uskottavuus vahvistuu entisestään lukijoiden keskenään käymissä keskusteluissa. Tutkimamme aineiston pohjalta näyttää siltä, että

uskottavuuden kokemusta ohjaa merkittävästi samaistuminen (eng. *homophily*) toisiin ihmisiin yhteisön sisällä. Mitä Vielä -foorumin käyttäjyhteisöä puhuttelivat samat arvot ja todisteet, joita vastamedialla on heille tarjota. Ne taas ovat vahvimpia epäsuoran uskottavuuden rakennuspalikoita (Rieke, Sillars & Peterson 2013, 146).

Emme siis täysin voi torjua yleistä uskomusta, että ihmiset etsivät omaan arvomaailmaansa sopivia uutisia (esim. Webster 2014, 27).

Tutkimuksemme osoittaa, että lukijoiden keskuudessa ilmenee kollektiivisia malleja jäsentää todellisuutta. Toistuessaan nämä mallit muodostavat laajempia kokonaisuuksia eli kehyksiä. Ne eivät ole enää yksilöiden skeemoja vaan yhteisöllisesti jaettu diskursseja (Entman, Matthes & Pellicano 2009, 179.) Riittävästi toistettuna kehys muuttuu konsensukseksi, jota ei tarvitse enää perustella tai selittää. Yksi tällainen kehys oli esimerkiksi valtamedian leimaaminen elitistiseksi. Ne, jotka hyväksyvät kehyksen, muodostavat ainakin tässä suhteessa samanmielisen joukon. Samanmielisyys taas muodostaa sosiaalisia kuplia, jotka hylkivät vastakkaisia näkökulmia. Sosiaalisten kuplien todeksi osoittaminen on kuitenkin erittäin hankalaa, joten aihetta tulisi tutkia tarkemmin.

Mitä Vielä -foorumin käyttäjäkunta vaikuttaa karsastavan valtamediaa ja torjuvan sen kautta välitetyt sanomat. Tämä on linjassa Downingin (2003) väitteen kanssa, että vastamedian käyttäjät saattavat hylätä valtamedian kokonaan, vaikka se onkin epätodennäköistä. Lukijoiden pettymys valtamediaan oli käsin kosketeltavaa aineistossamme. Käyttäjät kokivat, että valtamedia tietoisesti manipuloi ja levittää yksipuolisia näkökulmia. Myös Terzis (2016) tunnistaa tämän mahdollisuuden. Foorumin käyttäjät uskoivat valtamedian menevän tätäkin pidemmälle, jopa juttujen tehtailuun ja sensuuriin saakka. Pettymys valtamediaan konkretisoitui toistuvissa kannanotoissa, joiden mukaan media myötäilee tiettyjen poliitikoiden ja EU:n agendoja ja pyrkii eliminoimaan vääränlaiset mielipiteet. Tulos vahvistaa Karppisen, Jääsaren ja Kivikurun (2010) löydöstä siitä, että media koetaan yhä vahvemmin kytkettyneeksi eliittiin ja poliittiseen valtakoneistoon.

Valtamedia ei ollut ainoa epäluottamuksen kohde, sillä käyttäjät ilmaisivat pettymystä myös valtiovaltaan sekä vallitseviin politiikan prosesseihin. Poliitikot ja poliisi saivat eniten syytöksiä osakseen. Poliitikkoja moitittiin muun muassa lavastuksesta, tarinoiden keksimisestä, väkivaltaan pakottamisesta ja kommunististen päämäärien ajamisesta. Poliisia soimattiin silmien sulkemisesta ja politisoitumisesta. Tyytymättömyys aiheutti foorumilla voimakasta sosiaalista liikehdintää. Vastamedian koettiin antavan äänen sorretuille ja syrjityille juuri niin kuin Atton (2002b) väittää.

Vaikka foorumilla oli havaittavissa tällaista hiljaista riveihin järjestäytymistä, ei varsinaista kansalaisaktivismia juurikaan ilmennyt. Tämä ei toisaalta ole yllättävää, sillä verkkopohjaiset sosiaaliset liikkeet harvoin yltävät toiminnan tasolle saakka (Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010). Käyttäjät kyllä puolustivat kiihkeästi sananvapauttaan ja pyrkivät puolustamaan oikeuksiaan, mikä sinänsä täyttää verkkoaktiivisuuden piirteet (ks. Baban & Güzel 2015). Tästä huolimatta Mitä Vielä -foorumi toimi enemmänkin integroitumisen kuin järjestäytymisen alustana.

Näyttää siltä, että Mitä Vielä -foorumi vetää puoleensa ideologisesti hyvin erilaisia käyttäjiä, mutta yhteiset tavoitteet, kuten maahanmuuton, valtamedian ja valtiovallan vastustaminen, tekevät heistä eheän ja tiiviin yhteisön. Heidän erilaisuutensa häivytti yhden me-subjektin taakse. Käyttäjät puhuivat paljon keskenään, tukivat toistensa mielipiteitä ja ryhtyivät herkästi väittelyyn, mikäli jonkun mielipide erosi omasta. Tutkimamme yhteisö näyttää varsin kilpistyneeltä ja jopa vihamieliseltä ulkopuolisia kohtaan. Tämä vahvistaa Downingin (2003) väitettä, että vastamedia-yhteisöt saattavat karsastaa eriäviä mielipiteitä (mts. 626–627).

Näiden huomioiden pohjalta on täysin paikallaan pohtia, onko Suomeenkin muodostumassa tai ehkä jo muodostunut alt-rightia muistuttava sosiaalinen liike. Yhtäläisyyksiä foorumin käyttäjien ja alt-right -aktivistien välillä löytyi useita. Kummankin suurimpia huolenaiheita ovat valkoisen ylivoimallisuuden heikkeneminen, maahanmuuton seuraukset ja salaliitot (ks. Marwick & Lewis 2017, 18). Molempien argumentaatio on hyvin populistista, kansakeskeistä ja eliitin vastaista. Monesti mielipiteet purkautuvat vihana ja aggressiivisena solvaamisena, mutta myös sivistyneeseen kielenkäyttöön pyrkiviä löytyy aivan yhtä lailla. Voi sanoa, että Mitä Vielä -foorumi ja sen vastineet toimivat ikään kuin “turvasatamina” niille, jotka kokevat, etteivät voi keskustella vapaasti missään muualla. Tämä on omiaan synnyttämään lisää antipatioita valtamediaa ja päättäjiä kohtaan.

Tällainen tyytymättömyys on ilmiselvä oire laajemmasta epäluottamuksesta yhteiskunnassa. Vastamedioiden ja vihapuheen kitkeminen mediaympäristöistä ei siksi poista varsinaista ongelmaa (Nielsen & Graves 2017). Tutkimustuloksemme antavat kullannarvoista tietoa paitsi akateemiselle yhteisölle, myös instituutioille, mediaorganisaatioille ja journalismille itselleen. Valtamedian tulisi tunnistaa ne syytökset, joilla vastamedian lukijat sitä soimaavat. Nyt jos koskaan tarvitaan läpinäkyvää journalismia ja perustelua esimerkiksi kommenttien moderoimiselle tai rikollisten nimien salaamiselle.

On hyväksyttävä se tosiasia, että osa kansalaisista on vakavasti huolissaan sananvapaudesta, ihmisoikeuksistaan ja maansa tulevaisuudesta. Tämän viestin myös aineistomme välitti. Kyse ei ole siitä, ovatko epäluottamus, pelko ja viha miten aiheellisia. Ne täytyisi tunnistaa. Vastamedioiden kaataminen ei auta, koska se aggregoi uusia ja ärhäkämpiä julkaisuja. Siksi on totuttava sietämään erimielisyyttä, mutta vielä arvokkaampaa on ymmärtää sitä, jotta vaiennettu erimielisyys ei purkautuisi väkivaltana. Siksi sekä median että päättäjien tulisi asettaa painoarvo faktuaaliselle keskustelulle ja kuuntelemiselle.

7 LOPUKSI

7.1 TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

Robert Kozinetsin netnografia osoittautui tarkoituksiimme sopivaksi tutkimusmenetelmäksi, joka oli joustavasti kustomoitavissa aineistoomme istuvaksi. Kuitenkin menetelmän ydin, tutkijan aktiivinen osallistuminen, on yhtä aikaa netnografian vahvuus ja heikkous. On huomioitava, että läsnäolomme Mitä Vielä -foorumilla saattoi vaikuttaa tutkittavien käyttäytymiseen. On täysin mahdollista, että jotkut käyttäjät jättäytyivät ulos keskusteluista juuri siksi, että he kokivat itsensä tarkkailluiksi. Lisäksi esittämämme kysymykset ovat saattaneet vaikuttaa ohjailevasti aineistoon ja sitä kautta myös tuloksiin. Myös aika, jonka käytimme foorumiin tutustumiseen ja siellä operoimiseen, jäi hyvin rajalliseksi.

Kaikkein suurin ja eniten mieltä askarruttava haaste tutkimuksessa oli hyväksytyksi tuleminen tutkittavassa yhteisössä. Myös Kozinets (2010a) ja Kananen (2014) varoittavat tästä. Aineiston keruu sujui loppujen lopuksi yllättävän ongelmitta, mutta meille tuli hyvin selväksi, etteivät kaikki käyttäjät suhtautuneet meihin vastaanottavaisesti. Yksi käyttäjä epäili meitä "trolleiksi" ja pyysi meiltä jonkinlaisia virallisia tietoja voidakseen tarkistaa henkilöllisyytemme.

“Arvon tutkijat, ootteko Trolleja tms.. mistä laitoksista löytää viralliset tietonne ?
Kiitos etukäteen mahdolliseen vastaukseenne niin tutkitaan.”

Seurauksena toinen käyttäjä linkkasi keskusteluun löytämiänsä sosiaalisen median profiilejamme ja yhden uutisen. Ilmeisesti käyttäjät tyytyivät tähän, eikä polemiikkia syntynyt enempää. Emme myöskään tunteneet yksityisyyttämme uhatuksi, sillä olimme jo etukäteen varautuneet siihen, että keskustelijat haluavat tutkia henkilötietojamme.

Eräs käyttäjä kyseenalaisti jokaisessa meille suunnatussa kommentissaan tutkimuksemme objektiivisuuden. Palaute oli toisaalta tervetullutta, koska se auttoi meitä miettimään lähtökohtiamme tarkemmin. Erimielisyyttä aiheutti etenkin päätöksemme käyttää termiä "vastamedia" puhuessamme MV-lehdestä ja muista sen kaltaisista julkaisuista. Moni käyttäjä suosi jotakin positiivisempaa termiä, ja ainakin yhden mielestä "vastamedia" oli suorastaan negatiivisesti leimaava.

“Lähestymistapanne on taapero-luokkaa, ensin tungette meidät täysin sopimattoman/asiattoman/kelvottoman otsikon alle, ja sitten kysytte miksi olemme otsikkonne mukaisia.”

Objektiivisuutemme lisäksi myös tutkimuksemme tarve kysenalaistettiin muutamaan otteeseen.

“Nämä opiskelijat kyselevät miksi ihmiset lukevat vaihtoehto- tai vastamedioita, ikäänkuin tuohon kysymykseen vastaaminen olisi ylivoimaista normaalilta ihmiseltä[.](--). Onko teillä ylipäänsä mitään käsitystä reaali maailmasta? Teidän kaltaisianne nykyisiä ja tulevia "asiantuntijoita" sitten riittää liiaksi asti.”

“Teidän hömelöintinne täällä, pahasti kallellaan olevien kysymysten kanssa, on kyllä kovin lapsellista mutta toki naurettavaa. Joka ikinen joka vähänkään seuraa ulkomaisia uutislähteitä tietää että Hesari, YLE, yms laajalevikkiset mädätysmediat julkaisevat paljon enemmän tarkoituksellisesti valheellisia ja/tai rajusti biasoituja "uutisia" kuin rehtimediati (kuten MV-lehti).“

Tämäntyyppiset reaktiot tulevat varmasti olemaan hyvin tavallisia, mikäli halutaan tutkia vastamedioiden lukijoita. Arvostelun pelossa tutkimusta ei silti kannata jättää tekemättä jatkossakaan. Kaikesta huolimatta käyttäjien suhtautuminen tutkijoihin oli enimmäkseen välitön – tai jopa välinpitämätön. Etenkin tutkimuksen alku sujui hyvin, sillä useat ensimmäiset kommentoijat vastasivat suoraan kysymyksiimme. Suurin osa heistä oli halukkaita yhteistyöhön ja kertomaan julkisesti mielipiteistään. Tämä lienee yksi vastamedian lukijatutkimuksen parhaita puolia: tutkittavat vastaavat seikkaperäisesti ja heillä on aidosti sanottavaa. Siten he myös tulevat antaneeksi runsaasti hyödyllistä informaatiota.

7.2 TULOSTEN YLEISTETTÄVYYS

Aineistosta poimimamme ja tutkimamme teemat vastaavat hyvin asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja käsittelevät läheisesti tutkimusongelmaamme. Kuitenkin teemoissa on rajoitteita, jotka ovat osittain samoja kuin aineistossa.

Vaikka Mitä Vielä -keskustelupalsta on aktiivinen foorumi, saimme sieltä kerätyksi hyvin rajallisen aineiston. Aloitustiedostimme luettiin ainoastaan noin 500 kertaa ja aineistomme koostui vain 40 kommentista. Otanta on pieni määrä verrattuna vastamedioiden koko lukijakuntaan, jonka sanotaan liikkuvan kymmenissä tai jopa sadoissa tuhansissa. Siispä emme voi yleistää tuloksia koko vastamedian lukijakuntaan.

Kuitenkin voimme kuvata tuloksillamme vähintäänkin Mitä Vielä -keskustelupalstan käyttäjiä. Viestimme olivat selkeästi nähtävissä usealla eri alueella ja kuka tahansa ne nähnyt saattoi halutessaan kommentoida, sillä palstalle rekisteröityminen on ilmaista ja helppoa. Annoimme myös mahdollisuuden ottaa meihin yhteyttä yksityisesti, mikäli käyttäjät eivät syystä tai toisesta haluaisi julkisesti ilmaista mielipiteitään. Siispä uskomme, että keräämämme aineisto kuvastaa hyvin itse keskustelupalstan arvomaailmaa.

Aineistomme ei käsittele niitä seikkoja vastamedioista, jotka tunnemme muista lähteistä. Esimerkiksi varsinainen kehoitus kansalaisaktivismiin esiintyi aineistossa vähänlaisesti. Kuitenkin tiedämme, että esimerkiksi Kansallinen Vastarinta uutisoi aktiivisesti Suomen vastarintaliikkeen toiminnasta. Mitä Vielä -foorumilta ei puuttunut “valveutuneisuutta”, mutta organisointi ja osallistuminen jäivät uupumaan. Tutkimuksemme antaa viitteitä, että oikeistolainen verkkoaktivismi on Suomessa melko marginaalinen ilmiö.

Emme kiinnittäneet suurta huomiota esitettyjen uskomusten ja perustelujen paikkansapitävyyteen tai totuudellisuuteen. Otimme huomioon toistuvat ja samankaltaiset väittämät tutkimatta niiden tarkkuutta. Esimerkiksi aineistossa esiintynyt väite, että juutalaiset omistavat valtamedian, jää tulkinnanvaraiseksi. Tutkimuksemme kannalta ei ole juuri väliä, onko asia näin vai onko kyseessä väärinymmärrys tai vahvistusharha (ks. luku 3.4) Näin ollen tuloksemme edustavat ihmisten mielipiteitä, eivät absoluuttisia tosiasioita.

7.3 JATKOTUTKIMUKSEN AIHEITA

Totuudenjälkeinen aika ja mediamanipulaatio ovat juuri nyt valokiilassa journalismin valtavirtatutkimuksessa (Nielsen 2017). Kuitenkin tulevaisuudessa tarvitaan yhä enemmän ruohonjuuritason tutkimusta kansalaisten asenteista, niiden muutoksista ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Tuloksilla on merkitystä paitsi mediaorganisaatioille, myös viestintäpolitiikalle. (Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010, 80–81.)

Vastamedioiden lukijatutkimus ei välttämättä suju mutkattomasti, kuten tämä tutkielma on osoittanut. Voimme kuitenkin lämpimästi suositella kenttätason etnografista tutkimusta, koska sen avulla saa erittäin kiehtovia tuloksia. Foorumin tai muun sähköisen alustan sijasta aineisto voitaisiin kerätä haastattelututkimuksella. Tällöin olisi mahdollista muodostaa enemmän kysymyksiä, joihin oletettavasti saataisiin täsmällisempiä vastauksiakin.

Vastamedian yleisötutkimusta kannattaa jatkossa tehdä laajemmassa mittakaavassa suuremmalla otannalla ja pidemmällä aikajänteellä. Tällöin analyysissä saattaisi myös löytyä toisenlaisia teemoja, kuin mitä omasta aineistostamme oli nostettavissa. Esimerkiksi vastamedian ja kansalaisaktiivisuuden suhdetta tulisi selvittää lisää.

Samoin lukijoiden sosiaalisen kuplan olemassaolo jäi tutkimuksessamme osittain arvoitukseksi. Onnistuimme toki löytämään foorumin käyttäjien keskuudessa yhteisesti hyväksytyjä tapoja jäsentää todellisuutta. Tutkimuksemme ainoastaan todisti niiden olemassaolon, muttei tarkemmin pureutunut näihin konsensuksiin tai niiden alkuperään. Näitä konsensuksia voisi tutkia lisää esimerkiksi diskurssi- tai kehysanalyysillä, mutta se edellyttää myös laajempaa aineistoa.

Lisäksi kannustamme tutkijoita, mutta ennen kaikkea tutkivaa journalismia suuntautumaan yhä visummin faktantarkistukseen ja vastamedian tutkimiseen ilmiönä. Kunnianhimoisten journalistien tekemästä työstä on ollut todella suuri apu tutkimuksessamme akateemisen tutkimuksen vielä puuttuessa.

KIRJALLISUUS

Ahola, Suvi. (2017). Pirkko Saisio on elänyt vuosikymmenet punavihreässä kuplassa, mutta ei voi enää ymmärtää, miksi se kuvittelee olevansa aina oikeassa. *Helsingin Sanomat*.

<https://www.hs.fi/paivanlehti/13052017/art-2000005207819.html>

Alexa Analytics. (2018). Traffic data on mvlehti.net.

<https://www.alexa.com/siteinfo/mvlehti.net>

Atkins, Joshua. (2008). Towards a Model of Interactivity in Alternative Media: A Multilevel Analysis of Audiences and Producers in a New Social Movement Network. *Mass Communication and Society* 11(3). s. 227–247.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ufh&AN=33245285&site=ehost-live>

Atton, Chris. (2002a). *Alternative Media*. Sage Publications Ltd. London.

Atton, Chris. (2002b). News Cultures and New Social Movements: radical journalism and the mainstream media. *Journalism Studies* 3(4). s. 491-505. Napier University. Routledge Ltd.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ufh&AN=8554547&site=ehost-live>

Atton, Chris. (2009). Alternative and Citizen Journalism. *The Handbook of Journalism Studies*. (toim. Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas). Routledge Ltd. New York & London. s. 265-278.

Baban, Ece & Güzel, Ebru. (2015). Digital Activism and Social Movements: How the World perceives the Gezi Movement. *Amity Journal of Media & Communications Studies (AJMCS)* 5(1). s. 16–26.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ufh&AN=121892633&site=ehost-live>

Braun, Virginia & Clarke, Victoria. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3(2). s. 77–101.

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1191/1478088706qp063oa>

Caliandro, Alessandro. (2014). The difference between netnography and digital ethnography. Centro Studi Etnografia Digitale.
<http://www.etnografiadigitale.it/2014/07/the-difference-between-netnography-and-digital-ethnography/>

Downing, John (1984) *Radical Media: the political experience of alternative communication*. South End Press. Boston.

Downing, John. (2001). *Radical Media: Rebellious Communication and Social Movements*. Southern Illinois University Carbondale. Sage Publications.

Downing, John. (2003). Audiences and Readers of Alternative Media: The Absent Lure of the Virtually Unknown. The University at Texas Austin. *Media, Culture & Society* 25(5). s. 625–645.
<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/01634437030255004>

Duncan, Pansy Kathleen. (2017). The Uses of Hate: On Hate As A Political Category. *M/C Journal* 20(1), s. 1-1.
<http://journal.media-culture.org.au/index.php/mcjournal/article/view/1194>

Entman, Robert M.; Matthes, Jörg & Pellicano, Lynn (2009). Nature, Sources, and Effects of News Framing. *The Handbook of Journalism Studies* (toim. Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas). New York & London. Routledge Ltd. s. 175–190.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere. Vastapaino.

Gebaurdo, Paolo. (2017). From Cyber-Autonomism to Cyber-Populism: An Ideological History of Digital Activism. *Triple C* 15(2). s. 478–491.
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ufh&AN=123747316&site=ehost-live>

Haasio, Ari; Ojaranta, Anu & Mattila, Markku. (2017). Valheen lähteillä – Valemedian lähteistö ja sen luotettavuus. *Media ja Viestintä* 40(3–4). s. 100–121.
<https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/67796>

Hoey, Brian. (2017). Definition of Ethnography.

<http://brianhoey.com/research/ethnography/>

Jantunen, Saara. (2015). Infosota. Otava. Keuruu.

Jeppesen, Sandra. (2016). Understanding Alternative Media Power Mapping Content & Practice to Theory, Ideology, and Political Action. *Democratic Communiqué* 27(1). s. 54–77.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ufh&AN=117832842&site=ehost-live>

Juntunen, Laura. (2017). Kulttuurien törmäys? Journalismin etiikka sosiaalisen median aikakaudella. Helsingin yliopisto. s. 57–60.

<http://blogs.helsinki.fi/crc-centre/files/2017/02/kulttuorientormays.pdf>

Juutinen, Markku. (2018). Holokaustin 6 miljoonan muistopäivän valhe. Magneettimedia.

<http://magneettimedia.com/holokaustin-6-miljoonan-muistopaivan-valhe/>

Järvinen, Antero. (2018). Ilmastorealismia: Aika hankkia toppatakki ja huopatosset. Magneettimedia.

<http://magneettimedia.com/ilmastorealismia-aika-hankkia-toppatikki-ja-huopatosset/>

Kajaanin ammattikorkeakoulu. (2017). Opinnäytetyöpankki: Teoreettinen materiaali: Tukimateriaali: Laadullinen analyysi ja tulkinta: Teemoittelu.

<http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta/teemoittelu>

Kansallinen Vastarinta – Suomi. (2018).

<http://www.vastarinta.com/>

Kananen, Jorma. (2014). Netnografia: verkkoyhteisöjen tutkiminen opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karppinen, Kari; Jääsaari, Johanna & Kivikuru, Ullamaija. (2010). Forskningsinstitutet, Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. *Media ja valta kansalaisten silmin*. 2/2010.

<http://www.hssaatio.fi/images/stories/tiedostot/Loppuraportit/Valtanotat.pdf>

Westerwick, Axel, Johnson, Benjamin K. & Knobloch-Westerwick, Sylvia. (2008). Confirmation biases in selective exposure to political online information: Source bias versus content bias.

Communication Monographs 84(3). s. 343–364.

<http://www.tandfonline.com/eprint/mGdxJ8388wdrFDjc669c/full>

Kohi, Antti; Palo, Hannele; Päivärinta, Kimmo & Vihervä, Vesa. (2012). Forum IV: Suomen historian käännekohtia. Otava.

Koivuranta, Esa. (2015). "Julkisen keskustelun häirikkö" – Eliitin vastainen media heijastaa suomalaista herravihaa. Yle Uutiset.

<https://yle.fi/uutiset/3-8395055>

Kozinets, Robert. (2010a). Netnography: doing ethnographic research online. Sage Publications. London.

Kozinets, Robert. (2010b). Netnography: The Marketer's Secret Weapon. How Social Media Understanding Drives Innovation. Netbase.

Kozinets, Robert. (2012). Is Netnography Just a Synonym for Online Ethnography? kozinets.net

<http://kozinets.net/archives/475>

Kozinets, Robert; Hufschmid, J. H. (2015). Management Netnography: Axological & Methodological Developments in Online Cultural Business Research. *The Sage Handbook of Qualitative Business & Management Research Methods*. London.

Liao, Q. Vera & Fu, Wai-Tat. (2013). Beyond the Filter Bubble: Interactive Effects of Perceived Threat and Topic Involvement on Selective Exposure to Information. *CHI 2013: Changing Perspectives*. s. 2359–2368.

<http://qveraliao.com/chi2013.pdf>

Lyons, Matthew N. (2017). Ctrl-Alt-Delete: The Origins and the Ideology of the Alternative Right. Political Research Associates.

https://www.politicalresearch.org/wp-content/uploads/2017/01/Lyons_CtrlAltDelete_PRINT.pdf

Mankkinen, Jussi. (2017). Pirkko Saisio: Suomessa on liikaa kiellettyjä kysymyksiä. Yle Uutiset.
<https://yle.fi/uutiset/3-9624830>

Marwick, Alice & Lewis, Rebecca. (2017). Media Manipulation and Disinformation Online. Data & Society Research Institute.
https://datasociety.net/pubs/oh/DataAndSociety_MediaManipulationAndDisinformationOnline.pdf

Mäntymaa, Eero. (2015). “Kansa on kyllästynyt manipulointiin, kontrolliin ja valehteluun” – tämän vuoksi MV-lehteä luetaan. Yle Uutiset.
<https://yle.fi/uutiset/3-8409302>

Mäntymaa, Eero; Tuominen, Stiina; Hurttu, Anna & Toivonen, Janne. (2015). Holokausti on myytti ja muita väitteitä – näin toimii suomalainen vastamedia. Yle Uutiset.
<https://yle.fi/uutiset/3-8407726>

Nielsen, Rasmus Kleis. (2017). What is journalism studies studying? rasmuskleisnielsen.net.
<https://rasmuskleisnielsen.net/2017/09/14/what-is-journalism-studies-studying/>

Nielsen, Rasmus Kleis & Graves, Lucas (2017). “News you don’t believe”: Audience perspectives on fake news. Reuters Institute For The Study Of Journalism. Oxford University.
http://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-10/Nielsen&Graves_factsheet_1710v3_FINAL_download.pdf

Niilola, Merja. (2016). Poliisi vaatii MV-lehden Janitskinia vangittavaksi. Yle uutiset.
<https://yle.fi/uutiset/3-9194709>

Paretskoi, Jyri. (2016). Tolkun ihmiset. Iisalmen Sanomat.
<http://www.iisalmensanomat.fi/news/tolkun-ihmiset/>

Parkkonen, Tommi. (2017a). Ilja Janitskin sulki MV-lehden: ”Meni kuppi nurin - minun osaltani tämä oli tässä”. Iltalehti.
http://www.iltalehti.fi/kotimaa/201712302200636922_u0.shtml

Parkkonen, Tommi. (2017b). MV-lehti palasi vapaaehtoisvoimin - Ilja Janitskin: ”En ole syönyt sanojani - mutta alkoi ärsyttää”. Iltalehti.

http://www.iltalehti.fi/kotimaa/201801022200640860_u0.shtml

Pesonen, Mikko. (2017). Vastamedioita syntyy nyt nopeaa tahtia - mainostajat arastelevat sekalaista joukkoa. Yle Uutiset.

<https://yle.fi/uutiset/3-9888937>

Pöntinen, Anu. (2016). "Pieni ja äänekäs vähemmistö pilaa koko maan ilmapiirin" – tolkun ihmiset lanseerannut kirjailija toivoo kansanliikettä maltillisuuden puolesta. Yle Uutiset.

<https://yle.fi/uutiset/3-8639238>

Rautio, Marjatta. (2017). Käräjäoikeus kieltää uusnatsijärjestön toiminnan – Pohjoismainen Vastarintaliike lakkautetaan. Yle Uutiset.

<https://yle.fi/uutiset/3-9953919>

Rieke, Richard D.; Sillars, Malcolm O. & Peterson, Tarla Rai. (2013). *Argumentation and Critical Decision Making*. 8th edition. Pearson.

Reich, Zvi. (2011). Source Credibility and Journalism: Between visceral and discretionary judgment. *Journalism Practice* 5(1). s. 51–67.

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17512781003760519>

Similar Web. (2018). mvlehti.net. January 2018 Overview.

<https://www.similarweb.com/website/mvlehti.net>

Sorenson, Mary E. (2016). Beyond the Google search bar: Evaluating source credibility in contemporary research. *Communication Teacher* 30(2). s. 82–86.

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17404622.2016.1139150>

Tai, Zixue. (2015). Networked Resistance: Digital Populism, Online Activism, and Mass Dissent in China. *Popular Communication* 13(2). s. 120–131.

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15405702.2015.1021469>

Talouselama.fi. (2017). “Suomeen uusi vaihtoehtomedia, jonka nimi on Oikea Media - taustalla tunnettu toimittaja ja kirjailija.”

<https://www.talouselama.fi/uutiset/suomeen-uusi-vaihtoehtomedia-jonka-nimi-on-oikea-media--taustalla-tunnettu-toimittaja-ja-kirjailija/aa24f0be-f045-3330-acf8-cb97a062e85f>

Terzis, Georgios. (2016). 7. The end of hypocrisy: Online activism and ethno-political conflicts. *Pacific Journalism Review* 22(1). s. 105–120.

<http://search.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/login.aspx?direct=true&db=ufh&AN=116890147&site=ehost-live>

Ullman, Dana. (2018). Influenssan homeopaattinen hoito: toimintaperiaate, viisaus ja tieteellinen näyttö. Magneettimedia.

<http://magneettimedia.com/influenssan-homeopaattinen-hoito-toimintaperiaate-viisaus-ja-tieteellinen-naytto/>

Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas. (2009). Introduction: On Why and How We Should Do Journalism Studies. *The Handbook of Journalism Studies* (toim. Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas). New York & London. Routledge Ltd. s. 3–16.

Vehkoo, Johanna. (2016). “Valheenpaljastaja: Varoituslista valemedioista – älä luota näihin sivustoihin.”

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/09/16/valheenpaljastaja-varoituslista-valemedioista-ala-luota-naihin-sivustoihin>

White, A. (2005). Security and the media. Media in security and governance: the role of the news media in security oversight and accountability. (toim. Caparini, M.) Baden-Baden, Germany: Nomos Verlagsgesellschaft.

Wilde, Oscar. (2008). Naamioiden totuus ja muita esseitä. (suom. Hännikäinen, Timo). Turku. Savukeidas.

Webster, James G. (2014). *The Marketplace of Attention*. Cambridge. The MIT Press.

Väliverronen, Esa. (2014). Sosiaalinen kupla kaventaa mediamaisemaa. Mediayhteiskunta -blogi.

<https://medykblog.wordpress.com/2014/08/21/sosiaalinen-kupla-kaventaa-mediamaisemaa/>

Yilmaz, Gamze & Quintero Johnson, Jessie. (2016). Tweeting Facts, Facebooking Lives: The Influence of Language Use and Modality on Online Source Credibility. *Communication Research Reports* 33(2). s. 137–144.

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08824096.2016.1155047>

Ylikoski, Matleena (2015). Vahtikoirien vartijat. Teoksessa: Kuutti, Heikki. (2015).

Todenmukainen journalismi. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos. s. 221–238.

LIITTEET

Liite 1. Taulukko tunnetuista Suomen vastamedioista. Alleviivatut mediat ovat Ylen ja Johanna Vehkoon mukaan “valemedioita” (Vehkoo 2016).

Ajan Suunta	1932-1944	Radikaalioikeistoliikkeen Isänmaan kansanliikkeen julkaisema sanomalehti. Lopetettiin liittoutuneiden valvontakomitean vaatimuksesta.
Verkkomedia	2011-2015	Janus Putkosen perustama venäläismyönteinen lehti, jonka tarkoitus oli “haastaa valtamedia”. Keräsi parhaimmillaan 10 000 klikkiä päivässä.
Kansallinen Vastarinta	2011-	Uusnatsistisen Suomen Vastarintaliikkeen julkaisema lehti, joka keskittyy paljolti liikkeen omaan toimintaan.
<u>Magneettimedia</u>	2013-	Pohjoisen Perinne ry:n julkaisema lehti, jota on sakotettu vihapuheesta. Tunnettu siitä, että on muun muassa kiistänyt holokaustin.
Muutosvoima	2013-	Pienemmän profiilin verkkolehti. Keskittyy pitkiin teksteihin muun muassa EU:n ja Suomen politiikan epäkohdista.
<u>MV-lehti</u>	2014-	Suomen suurin ja tunnetuin vastamedia. Ilja Janitskinin perustama lehti on ollut tutkinnan alla ulkomaalaisvastaisista teksteistään. Vaihtoi omistajaa vuodenvaihteessa 2017. Noin 50 000 viikoittaista kävijää.
<u>Uber Uutiset</u>	2014-	Niin ikään Janitskinin perustama MV-lehden rinnakkaissivusto, joka jakaa saman linjan.
<u>Uutismaailma</u>	2014-	Pienen profiilin lehti. Kirjoittaa paljon rikoksista.
<u>Asialehti</u>	2015-2017	Provosoiviin juttuihin keskittynyt julkaisu, joka lopetti ilman suurempia seremonioita.
<u>Kansalainen</u>	2015-	Konservatiivinen lehti, joka kertoo seuraavansa hyviä journalismin tapoja, ja jonka päätoimittaja on tiedossa. Kirjoittaa paljon ulkomaista.
Doninews	2015-	Janus Putkosen perustama lehti, jonka tarkoitus on tukea Donetskin tasavaltaa (Itä-Ukrainan kapinallishallinto).
Dnipress	2015-	Niin ikään Janus Putkosen perustama lehti, jonka tarkoitus on tukea Donetskin tasavaltaa.
Kontrastimedia	2016-	Oululaisten opiskelijoiden perustama verkkomedia, jonka tarkoitus on tarjota lukijoille erilaisia uutisia. Ei juurikaan poliittista agendaa.

<u>Finleaks</u>	2016-	Ilja Janitskinin pyörittämä sivu, joka kirjoittaa maahanmuuttovastaisia ja islamifobisia juttuja.
<u>Nykysuomi</u>	2017-	Sensuroimattomaksi itseään kutsuva media, joka kirjoittaa epäkohtia etsiviä juttuja kotimaasta, ulkomaista ja viihteestä.
Oikea Media	2017-	Perustanut toimittaja ja kirjailija. Mieltää itsensä laadukkaammaksi kuin useimmat vastamediat. Käsittelee aiheita, joista kokee valtamedian vaikenavan
Vainovalkea	2017-	Itsenäinen julkaisu, joka kertoo taistelevansa pankkiirieliittiä ja valtamediaa vastaan. Kirjoittaa muun muassa viranhaltijoista kansan vihollisina ja valtion epäkohdista.